

**ИЗВЕШТАЈ О РАДУ
2012-2022.**

СА

**ПЛАНОМ РАДА
ЗА 2023.ГОДИНУ**

УДРУЖЕЊЕ
ОГЊЕНА
МАРИЈА
ЛИВАЊСКА

ИЗВЕШТАЈ О РАДУ ЗА ПЕРИОД 2012.-2022.

УВОД

Од 9. октобра 2012. године, када се у просторијама представништва компаније “Оптима” Модрича, у Београду, састала група ливањских Срба са намером да оснује удружење, прошло је равно десет година. Ентузијазам и жеља да се заједничким радом обнове оронули и срушени споменци институционализована је кроз Удружење Огњена Марија Ливањска.

Свих десет година на челу Удружења је првоизабрани председник, Никола Петровић.

Поверење Оснивачке и наредних скупштина, да руководе радом Удружења, добили су и: Жељко Барош, Никола Ђуран, Милан Вуковљак, Оливера Радета, Дијана Ковачић, Милош Дамњановић, Сениша Јагодић, Драган Гађиновић, Љиљана Радић и Гордана Достанић, избором за чланове Управног одбора. Током периода, на сопствени захтев, неколико чланова је изашло из Управног одбора, а готово половина првобитно изабраних у више наврата је реизабрана, те данас састав управног одбора чине: Гордана Достанић, председник УО, Дијана Ковачић, Милош Дамњановић, Сениша Јагодић, Жељко Росић, Влада Маљковић, Аљоша Вулета и Горан Арнаут, док је Никола Петровић члан овог тела по основу функције председника Удружења.

Чланови Оснивачке скупштине, због посебног доприноса српској заједници ливањског подручја, доделили су статус почасног члана Удружења ОМЛ: оцу Мирку Јамецији, бившем пароку лијевањском; оцу Жељку Ђурици, тадашњем пароку лијевањском који је данас са службом у Брчком; Буду Симоновићу, новинару и публицисти, аутору књиге *Огњена Марија ливањска*; Душану Никићу, дугогодишњем раднику у култури (сада почившем); Мићи Радети, сакупљачу података о усташким злочинима над ливањским Србима (сада почившем).

Предуслов за рад Удружења било је обављање прописаних административних радњи за формално-правно представљање пред надлежним државним и финансијским институцијама, а потом је, у складу са мисијом и циљевима дефинисаним Статутом, Удружење одредило програм деловања и начин рада.

Како би се реализовала мисија на којој је Удружење утемељено, дефинисана су три основна правца деловања:

- Очување историјске свести, културе, традиције, верске и сакралне баштине Срба на подручју четири СПЦО: Лијевно, Губин, Врбица и Црни Луг:
 - ✓ санације и поправке споменика културе и верских објеката, као:
 - поправка цркава,
 - одржавање православних гробаља,
 - прикупљање етнолошких предмета и записа етнолошке природе и књижевног, музичког и другог народног стваралаштва,
 - сачињавање архива историјских докумената;
 - ✓ неговање сећања на жртве, кроз:
 - сачињавање списка и категоризација жртава 20. века;
 - попис и обележавање стратишта;

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

- санацију и одржавање споменика и масовних гробница жртава;
- организацију молитвених сећања у Ливну и градовима у Србији, Српској и иностранству на годишњице великих стадања;
- покретање иницијативе за канонизацију ливањских жртава страдалих у Независној Држави Хрватској;
- ✓ упознавање шире јавности са истином о животу, заоставштини и страдању ливањских Срба кроз организацију:
 - трибина и других јавних скупова,
 - издавање и промоције монографија и каталога,
 - приказивање изложби,
 - наступа у средствима јавног информисања.
- Одржавање веза са Србима који живе на подручју четири СПЦО, као и утицај на побољшање услова повратка и услова живота на том подручју, кроз области:
 - ✓ израда базе података расељених ливањских Срба и њихових потомака,
 - ✓ подстицај прибављања личних докумената у БиХ за особе које остварју то право,
 - ✓ подстицај за регулисање власништва над имовином пред државним органима,
 - ✓ праћење конкурса и огласа у вези са подстицајем повратка, поправком кућа и побољшањем услова живота у циљу обавештавања чланства,
 - ✓ изналажење могућности утицаја на побољшање инфраструктурних објеката у српским селима општине Ливно,
 - ✓ успостављање непосредне везе са Србима који живе на подручју четири СПЦО, кроз:
 - даривање деце и старачких-самохраних домаћинстава у Ливну и селима Ливањског поља;
 - учење српског језика и ћирилице;
 - присуство на саборима и Светим Литургијама приликом већих верских празника у парохијама СПЦО.
- Административно правни и организациони послови, који се одвијају кроз:
 - ✓ организацију и одржавање седница Скупштине, Управног одбора, подружница и сеоских одбора;
 - ✓ израду планова и извештаја државним органима, као и органима управе и чланству Удружења;
 - ✓ припрему за учешће на јавним конкурсима за финасирање одређених пројеката;
 - ✓ финансијско-рачуноводствене и правне послове;
 - ✓ развијање сарадње са државним и локалним органима, институцијама и представништвима, као и удружењима сличне програмске орјентације.

У циљу лакшег непосредног укључивања у конкретне активности, као и ради лакше координације са чланством, Удружење је организацију поставило на рад кроз подружнице основане у градовима и сеоске одборе, својеврсне јединице које мобилишу становнике конкретног села ради извршења задатака који се односе на подручје тог села.

САРАДЊА УДРУЖЕЊА ОМЛ СА ЕПАРХИЈОМ БИХАЋКО-ПЕТРОВАЧКОМ И СПЦО НА ПОДРУЧЈУ ЛИВАЊСКОГ ПОЉА

Своје планове и активности Удружење усаглашава са СПЦО, тј парохом лијевањским, који је надлежни парох све четири СПЦО, док о свом раду и плановима редовно извештава Епархију бихаћко-петровачку.

Овакав принцип рада Удружења, уз консултације и координацију активности са ставовима, плановима и благословом Епархије и Парохије, установљен је уважавајући, пре свега:

- улогу православне цркве током векова на стварању, неговању и очувању српског националног и верског идентитета у условима туђинске власти, ратова и прогона Срба;
- информације о реалном стању на терену које поседују Епархија и парохије;
- верски карактер и посед од стране цркве највећег броја објеката чију је санацију, поправку и очување Удружење уврстило у свој план активности.

Из наведених разлога оцењено је да деловање Удружења, у одређеним сегментима, мимо сагласности цркве није прикладно јер црква, током целе своје историје, дели све (не)услове и терет живота својих верника, који ни данас, на том подручју, није на завидном нивоу.

Удружење настоји да преко својих представника и чланова присуствује свим важнијим догађајима Срба на подручју Ливна, Светим Литургијама за црквене славе и веће верске празнике и саборе (Тројице, Огњена Марија /од 2022. године истог дана се прослављају и Новомученици Ливањски/, Блага Марија, Илиндан, Успење Пресвете Богородице, Убрус, Покров Пресвете Богородице и други).

Представници Удружења имали су више сусрета и разговора са владикама који су били током периода на челу Епархије бихаћко-петровачке. Путем и уз помоћ Епархије остварени су и неки наши важни планови и идеје, од којих издавамо: освећење обновљених цркава, дочек Часног крста, канонизацију ливањских мученика, и надасве сталне молитва за наш напаћени народ да преболи ране рата и прогона и поново се врати на своја имања.

О томе како данас изгледа служба у Ливну најречитије приказује текст оца Предрага Црепуље, који преносимо у целости.

Једна недјеља у Богородичином храму у Ливну

Са првим зрацима сунца, са ливањског смарагдно плавог неба, освану још једна света недјеља. Вријеме је да се служи Богу. Парох лијевањски, узевши из дома вино, воду, просфору и све што је неопходно да би се служила Света Литургија, одјева своју мантију и лаганим корацима креће ка прелијепом храму Успења Пресвете Богородице, који наши преци изградиле још за турског земана. Храм на узвишци, видан из цијелог Ливна, крст са његовог звоника се види из цијелог града.

Идући ка храму, свештеник у себи размишља: "Мили Боже, хоће ли ко од стараца моћи данас доћи? Дан је лијеп, али је синоћ било невријеме. Можда не смеју вани. Ово мало дјечице је на распусту, можда су негдје и отишли..."

Тако размишљајући, стиже у свети храм, откључавајући га са два огромна метална кључа, и улази унутра. Сваки пут улазак је запањујући. Када се одишкрину метална врата, верника дочека велељепни изглед унутрашњости, прелијепе иконе са својим златним ореолима које одољевају зубу времена и мирис тамјана од претходне Литургије. Зидови натопљени искреном молитвом и тешким бременом историје који носи ова мала хришћанска заједница на својим плећима.

Иако још никога нема, свештеник осјети да ће барем њих неколико доћи. Упркос болести и годинама, Ливњаци неће дозволити да њихова светиња остане празна. Колико год да их дође, црква ће бити пуна.

Сабирајући своје мисли на молитву, облачећи се у свете златоткане одежде у миру и тишини храма обасјаног првима зрацима сунца, размишља колико ли је светих душа у прошлости, баш у овом храму, са својим часним протама ливањским, своје молитве Богу узносило. Одлутавши тако у мислима, тргну га звук звона са других градских цркава. Појури да и он позвони старим звоном које је пре више од једног века даривала честита Стана Арнаут да, како на њему пише, "живе зове, а мртве оплакује" те да, својим рањеним звуком, сакупи вернике.

Одједном, тишину у црквеној порти почеше да испуњавају гласови. Чују се и дјеца. Ту су Стојка и Војка, Весна и Божана, и сви остали наши парохијани, носе цвијеће за свети храм. Ту су Милка и Смиљана, спремне да држе пјевницу. Ту су и наша дјечица, ђаци за вјеронауку, неки да чтецирају, неки да помогну у олтару, сви да своје искрене молитве Богу узнесу. Јер, молитве дјечије и ових измучених старца су најискреније засигурно.

Литургија свечано одпоче. Иако нас је десетак, као да нас је стотину – јер тако и звучаше када одјекну прво Амин, које пјевница започе а остали подржаше.

Не осјећамо да нас је мало, јер са нама су свети анђели и наши преци, који стижу вечним сном праведних мученика тек неколико метара од Богородичине цркве, у капели Свете великомученице Марине. Са нама су и сви они, наши најмилији, рођени и крштени овдје а расути по цијелој свијету.

Тако одпоче још једна Света Литургија у Ливањској Богородичиној цркви. Одпочета давних дана, а никада се, ако Бог да, неће завршити...

Промене у Епархији бихаћко-петровачкој и Парохији лијевањској

С благословом Његовог преосвештенства Епископа бихаћко-петровачког Г. Атанасија, након 15 година службовања у парохији Лијевањској, отац Жељко Ђурица прешао је у Епархију зворничко-тузланску, Парохију колобарско-грабовачку. У Ливно, отац Жељко је дошао 2001. године, као први послератни свештеник. Парохије које су му поверене требало дизати из пепела јер на том подручју није био ни један храм, ни парохијски дом који током ратних сукоба није претрпео разарања, а верници су били малобројни. Служећи и Богу и народу, водио је и надгледао васкрс наше Цркве у Ливањском пољу. Млад, пун снаге и вјере, прионуо је на рад уз помоћ добрих људи које је умео да окуп и који су умели њега да пронађу. У граду су започети радови на обнови звоника цркве Успења Пресвете Богородице, запаљеног током рата, саме цркве којој је требала обнова, као и парохијског дома и Спомен-костурнице. У Парохији врбичкој, обновљена је црква Силаска Светог Духа на Апостоле са парохијским домом, а у губинској, обновљена је црква Успења Пресвете Богородице са парохијским домом и црква Покрова Пресвете Богородице у Рујанима. У Парохији Црнолушкој, обновљени су храмови Св. Пророка Илије и Св. Великомученика Георгија у Пеуљама.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Паралелно са обновом храмова требало је обновити и ”живу Цркву”. Својом побожношћу, смиреностју и посвећеношћу, о. Жељко је обарао препреке на том путу, враћајући народ цркви како и доликује правом пастиру. У Ливну је рођено троје деце оца Жељка.

На место пароха лијевањског, губинског, врбичког и црнолушког постављен је отац Предраг Црепуља, рођен у Јању. Завршио је Богословију Св. Арсенија у Сремским Карловцима и Богословски факултет Св. Василија Острошког у Фочи. У Шипову је предавао веронауку и руски језик, а 2016. године је рукоположен у Подбрду, општина Мркоњић Град. Од тада је служио као свештеник на Парохији крњеушко-вођеничкој истовремено предајући и као вероучитељ у Мјешовитој средњој школи у Босанском Петровцу.

Отац Жељко је испраћен, а отац Предраг дочекан литургијском примопредајом одржаном 15. јануара 2017. године, у храму Успења Пресвете Богородице у Ливну. Свету Литургију су служили отац Никола Пено, архијерејски заменик и парох медљански, отац Синиша Сердар, в.д. архијерејског намесника дрварско-граховског и лијевањско-гламочног и парох дрварски, те отац Предраг Црепуља, нови парох лијевањски. За певницом су одговарали отац Жељко Ђурица, дотадашњи парох лијевањски и отац Срђан Белензада, парох веселињски.

У време оснивања Удружења на челу Епархије бихаћко-петровачке био је Његово Преосвештенство Г. Хризостом, а потом је, 2013. године, на тај положај устоличен Његово Преосвештенство Г. Атанасије. На дан Сабора свих српских светитеља, 2017. године, у цркви Светих апостола Петра и Павла у Босанском Петровцу устоличен је Епископ бихаћко-петровачки Г. Сергије.

Представници Удружења ОМЛ код Епископа бихаћко-петровачког и Патријарха српског

Представници Удружења ОМЛ у више наврата су имали непосредне контакте и разговоре са владиком бихаћко-петровачким, од чега су пет пута имали званичан пријем у Епархији, а председник Удружења је именован за члана епархијског Савета.

Његова Светост Патријарх српски г. Иринеј (сада почивши) примио је јула 2020. године представнике Удружења ОМЛ у просторијама Партијаршије у Београду. Пријем је уследио након одржавања културне вечери са историјским пресеком живота ливањских Срба, које је организовало Удружење уз помоћ и активну сарадњу Телевизије Храм и Храма Светог Саве на Врачару.

Током разговора Његова Светост је исказао интересовање и бригу за живот верника на подручју парохија ливањске, црнолушке, врбичке и губинске, тако да му је предочено стање о животу српске заједнице у Ливну, као и основне активности Удружења ОМЛ усмеране ка обнови верских и културних објеката и напорима да се одржи активна веза између расељених и домицилних ливањских Срба.

Пријему су поред председника, председника УО Удружења и члана УО др Милоша Дамњановића, присуствовали и ђакон Радомир Врућинић, професор Богословије Светог Саве у Београду, као и шеф Кабинета Патријарха српског ђакон др Александар Прашчевић.

Парастоси

Традицију одржавања парастоса ливањским Србима страдалим у усташком покољу на Огњену Марију 1941. године успоставила је СПЦО Лијевно. Поред Ливна, парастоси су се одржавани сваке године у данима око Огњене Марије и у београдској цркви Светог Марка и Бања Луци.

Удружење се од оснивања активно укључило у организацију ових молитвених сећања, са циљем обавештавања потомака жртава и повећања броја присутних, као и организације парастоса у другим местима у којима живе потомци страдалих. Тако је установљено и одржавање парастоса у Новом Саду, на спомен гробљу на Барјаку, на месту старог срушеног споменика код Чапразлија, у порти цркве у Губину (код споменика оцу Ристу и Сајковљанима и код споменика жртвама рата деведесетих), у авалском манастиру Богородице Тројеручице, на Флориди...

Од 2022. године, са канонизацијом, Св. новомученици ливањски прослављају литургијски, 30.јула.

Поред редовних молитвених сећања, априла 2022. године, на празник Цвети, житељи, потомци и поштоваоци Врбичке парохије, по благослову оца Предрага Црепуље, одржали су помен Марку Даниелу Лежеру поводом двадесетогодишњице његове смрти, а у знак поштовања и захвалности за братску љубав, коју је показао током боравка као припадник мировних међународних снага. Иначе, обнову цркве у Врбици помогла је Маркова супруга Марлеј.

Слагање моштију ливањских мученика

У оквиру укупних активности на обнови ливањске цркве и Спомен-капеле, посебна пажња је посвећена слагању и похрањивању у сандуке моштију наших мученики пострадалих предака. Део моштију је, током грађанског рата, узнемирен и разбацан по порти, али већина моштију се налазила у гробници, смештена у џакове и чаршаве, обзиром да, до почетка рата, нису били завршени сви радови на костурници.

У консултацији са стручњацима о најприкладнијем начину чувања моштију, одлучено је да се мошти сложе у дрвене сандуке и тако положе у гробницу. Крајем 2015. године, набављено је 25 дрвених сандука прилозима Босе Радете и Тихомира Ерцега, а наредне, 2016, још 20, те су све мошти, опране и уређене, положене.

Током слагања моштију, пронађен је и један део личних предмета страдалих, као и 1991. године када су кости вађене из јама, али ти, тада нађени предмети, су унишетни током рата, заједно са витринама у којима су били изложени.

Горан Маркочевећ из Теслића је израдио и допремио сандуке и даривао полицу на којој ће бити изложен део моштију, док су мошти у сандуке полагали Жељко и Сузана Дамјановић из Грахова.

Митрополит Анфилохије у Сурчину - Деца Огњене Марије ливањске

Његово Високопреосвештенство Митрополит Црногорско-приморски Амфилохије, сада почивши, посетио је лета 2014. године Милицу Маљковић, рођ. Бошковић (сада почивша), у њеном дому у Сурчину. Бака Милица је била једна од 14 преживелих страдалника, од 218 које су усташе бациле у јаму Равни Долац на Огњену Марију 1941. године. Родом из Доњих Рујана, као десетогодишња девојчица са мајком, сестром, млађим братом и многобројним рођацима и комшијама, бачена је у јаму безданицу. На дну јаме дубоке преко 50 метара, преживела је са још 12 девојака и жена

и једним младићем. Из јаме су извађени на Усековање Светог Јована Крститеља, 11. септембра.

Током сусрета са Митрополитом мајка Милица, смиреног и крепког духа, посведочила је своју животну Голготу, али и утеху коју јој је Бог даровао кроз пород и потомке, шест унука и два праунука. Митрополит Амфилохије је на благослов мајки Милице и њеном дому поклонио икону Светог Јована Крститеља, освештану његовом десницом у Цетињском манастиру и кутију светогорског тамјана.

Од преживелих страдалника данас више нема живих. Упокојиле су се и последње три хероине. Мара Јурић нас је напустила 2018. године, Милица Маљковић 2020, а наредне, 2021. године и Боја Радета.

Освештења објеката у Ливањском пољу

Црква Покрова Пресвете Богородице у Рујанима

Крајем марта 2015. године освештано је звоно гробљанске цркве у селу Рујани, посвећене Покрову Пресвете Богородице. Звоно је набављено прилогом рујанчанина Дејана Козомора, који живи у сремском селу Сурчин.

Дана 13. октобра 2018. године Преосвећени владика бихаћко-петровачки Сергије предводио је свечани чин освећења рујанске цркве, уз саслужење: протојереја-ставрофора Жељка Ђурице, протонамесника Срђана Белензаде, Милоша Црепуље и Митра Керлеца, презвитера Савка Плавшића, ђакон Немање Релјића и Дејана Грчића. Кумови при освећењу храма били су Драгомир и Александра Бошковић, а домаћин надлежни парох Предраг Црепуља.

Слављу су присуствовали Миодраг Линта, народни посланик у Скупштини Републике Србије, Василија Броћета, Министарка рада, здравства, социјалне заштите и прогнаних и Душко Радун, начелник општине Босанско Грахово, док је пригодан културно-уметнички програм извело обновљено Српско културно-уметничко друштво Гаврило Принцип из Босанског Грахова.

У својој беседи, Епископ Сергије истакао је храброст и борбу народа за опстанак и веру у овом мученом и пострадалом крају, наглашавајући да је нада и молитва Богу да се живот Срба, на просторима на којима је после низа векова затрт ратовима и погромима, обнови уз молитвено заступништво и помоћ наших светих Мученика.

Црква Силаска Светог Духа на Апостоле у Врбици

По давно установљеном обичају, верници Парохије врбичке се окупљају на празник Свете Марије Магдалине. На тај дан, 2014. године, Свету Архијерејску Литургију у врбичкој цркви служио је Његово Преосвештенство Епископ бихаћко-петровачки Г. Атанасије и осветио врбичку цркву Силаска Светог Духа на Апостоле Светом Архијерејском Литургијом.

Са Његовим Преосвештенством саслуживали су бивши парох лијевањски и врбички, о. Мирко Јамеција, о. Венјамин Ковачић, парох граховски о. Александар Релјић, парох дрварски о. Зоран Миловац, парох веселињски о. Срђан Белензада, ђакон Никола Перковић. Кум цркве је био професор др Бранко Докић из Врбице са супругом Зорком. У својој беседи владика Атанасије је, спомињући пример свете Марије Магдалине, говорио о улози жена у животу цркве, а потом је уручио архијерејске грамате и захвалнице заслужнима за обнову ове светиње.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Кум, професор Докић, истакао је да кумство схвата као велику част и нагласио своју спремност и вољу да се бори за обнову овог краја куцајући на врата државних и локалних институција.

Старо црквено звоно је током рата деведесетих нестало, а потом пронађено, те се данас, селима врбичке парохије, поново разлеже његов звук.

Црква Успења Пресвете Богородице у Губину

Парох лијевањски о. Жељко Ђурица и о. Срђан Белензада, парох веселињски, служили су, августа 2015. године, у цркви Успења Пресвете Богородице у Губину, парастос о. Ристи Ћатићу и осморици његових парохијана побијених од усташа јуна 1941. године и освештали обновљени споменик.

Освећење обновљене губинске цркве извршио је Његово Преосвештенство епископ бихаћко-петровачки Атанасије уз саслужење архимандрита Варнаве настојатеља манастира Трескавац, и часних отаца: Миладина Вукомановића, бившег пароха губинског; Славена Вукомановића, пароха шабачког; Синише Сердара, пароха дрварског; Слободана Кљајића, пароха гламочког; Савка Плавшића, пароха граховског. За певницом су их пратили отац Срђан Белензада и отац Зоран Миловац, те студенти теологије из Грахова. Кумови цркве и домаћини били су Недељко Вуковљак, Лазо Пајчин (сада почивши) и Обрад Вуковљак.

Епископ Атанасије доделио је захвалнице и грамате, након чега је настављено дружење око 700 званица уз игру и крајишку песму до вечери.

Капела Св. Јована Крститеља у Радановцима

Дана 3. августа 2015. године Његово Преосвештенство Епископ бихаћко-петровачки Г. Атанасије, са парохом лијевањским и врбичким оцем Жељком Ђурицом, ђаконом Николом Перковићем и оцем Срђаном Белензадом освештали су новосаграђену капелу Св. Јована Крститеља на православном гробљу Кусача у Радановцима, саграђену прилозима верника.

Црква у Голињеву

Село Голињево сматра се најстрадалнијим ливањским селом. Усташки покољ лета 1941. године није преживео ни један становник тог села. Гробљанска православна црквица, саграђена пред Други светски рат, за коју не постоје подаци коме је посвећена, запаљена је 1941. године и од тада времену су одолевали само зидови цркве. Гробље је временом заковорило. Како од покоља те прве ратне године више Срби нису живели у Голињеву, црква није обнављана.

Након обиласка гробља у Голињеву, родном селу песника, дипломате и свештеника Јована Сундечића, о. Жељко Ђурица је покренуо акцију чишћења гробља. Током јула 2014. месеца раскрчио је растиње на гробљу, у и око цркве уз помоћ деминера, добровољаца, које за ливањски крај не везује ништа сем осећај поштовања према православним гробовима. То је, може се рећи, био почетак обнове ове светиње, које се наставило радовама на њеном покривању, после чега је, 1. септембра 2018. године, после најмање 77 година, поново служена Света Литургија у Голињву. Уз пароха лијевањског, оца Предрага Црепуљу, Свету Литургију су саслуживали и протојереј-ставрофор Жељко Ђурица, некадашњи парох лијевањски, као и игуман Серафим, старешина манастира Кацапун код Владичиног Хана, а присуствовало је

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

десетак верника од којих су неки дошли из удаљених крајева вођени жељом да овој православној светињи удахну живот.

Дочек Часног Крста у Ливну

Дана 3. новембра 2019, у организацији Удружења ОМЛ, Парохије лијевањске и Епархије бихаћко-петровачке, а са посебно уложеним трудом Зорана Вучића из Издавачке фондације Архиепископије београдско-карловачке, Часни крст, освештан у Јерусалиму, целиван уснама бројних верника, дар Његове Светости Патријарха српског Господина Иринеја Лијевну, дочекан је достојанствено, уз пригодну свечаност.

Часни Крст који су, а постољем, израдили Милан Никчевић и Милан Чигоја, а живописао Зоран Маслић (сви иза Београда), на Голготу је изнео и предао владици Сергеју потомак страдалних Срба г. Дејан Козомара.

Монахиње из Русије су ручно изаткале плаштаницу, а овај дар породице Војновић Спомен-капели уручили су Чуvari Христовог Гроба.

Светом Литургијом у лијевањском храму Успења Пресвете Богородице начелствовао је Његово Преосвештенство Епископ бихаћко-петровачки г. Сергије, уз саслужење протојереја-ставрофора Бранислава Поповића (Епархија сремска), Предрага Ћирковића (Епархија зворничко-тузланска) и Радослава Станковића, протопрезвитера Драгана Видовића, протонамесника Срђана Белензаде (манастир Веселиње), Милоша Црепуље, Митра Керлеца и Зорана Миловца, презвитера Савка Плавшића – старешине храма у Босанском Грахову, и ђакон Немање Рељића и Дејана Грчића.

Литургијско сабрање су својим појањем узвеличали појци византијског хора „Свети Роман Мелод“ из Брчког под вођством протојереја-ставрофора Александра Рељића.

Тога дана је, како је записала новинарка Зорица Зеџ била сабрана матица Мајка Србија са својим расејаним страдалним народом ливањског краја. Био је то најдирљивији сусрет оно мало осталих Срба у Ливну са сестринством фрушкогорског манастира Петковице, са децом Косова и Метохије из Ораховца и Велике Хоче, са Чуварима Христовог Гроба и потомцима страдалих Срба у Другом светском рату окупљених у Удружењу Огњена Марија Ливањска.

У културно-уметничком делу програма Епископу и верном народу представили су се ученици допунске школе „Јован Сундачић“ из Ливна и певачка група из Велике Хоче и Ораховице.

Преноћиште за педесетак верника у Босанском Грахову обезбедиле су српске породице, у сарадњи са г. Небојшом Мајсторовићем (сада почивши).

Свети новомученици ливањски

На мајском Сабору Српске Православне Цркве, 2022. године, лику светих прибројани су свештеномученици Коста Станишић, Ристо Ћатић и Илија Будимир и остали ливањски мученици. Као дан празновања Светих новомученика ливањских установљен је 30. јули, а икона је израђена под пажњом Њ.П.Епископа бихаћко-петровачког Г. Сергија. Акатист Светим новомученицима ливањским је написао Вукосав Илић, професор из Крушевца, а кондак и тропар ђакон Игор Давидовић.

Прво обележавање празника Светих новомученика ливањских започело је вечерњим богослужењем владике Сергија са свештенством, 29. јула у ливањској цркви Успења Пресвете Богородице. Након вечерње службе проф. Бошко Бранковић одржао предавање о страдању ливањских Срба у Независној Држави Хрватској.

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

На празник Св. Великомученице Марине – Огњене Марије и Св. ливањских новомученика, сабор свештенства, монаштва и верног народа окупио се у ливањској цркви Успења Пресвете Богородице у којој је Епископ Сергије служио Свету Архијерејску Литургију, уз саслужење свештенства из више епархија, међу којима су били и предратни парох лијевањски о.Мирко Јамеција и први послератни парох лијевањски о. Жељко Ђурица. За певницом су појале монахиње манастира Жиче које су, овом приликом, ризници икона ливањске цркве приложиле икону Богородице, осликану у иконописачкој радионици Манастира.

Ливањска црква је била испуњена верницима, ливањским Србима, који су пристигли из многих крајева света да се са пијететом и достојанством поклоне Св.новомученицима ливањским. Са бројним потомцима, Литургији је присуствовао и син свештенослужитеља Илије Будимира. Уз потомке ливањских Срба свечаности су присуствовали и потомци Срби из Маовица, Врлике и Отишића, који су такође страдали од усташке руке на стратишту Пролог. Председник УГ Јадовно 1941, господин Душан Басташић, такође је присуствовао овом свечаном догађају, као и наши бројни пријатељи и поштоваоци.

На дан Св. новомученика ливањских парох лијевањски, пречасни протонамесник Предраг Црепуља, одликован је чином протопрезвитера, док је орден Новомученика бихаћко-петровачких додељен протопрезвитеру-ставрофору Мирку Јамецији, бившем пароху лијевањском, као и Удружењу ОМЛ, а за труд и несебично залагање у неговању сећања на Новомученике Ливањске и пружање духовне и материјалне помоћи Парохији лијевањској и народу тог краја.

Епископ Сергије је славски колач преломио са Драганом Радетом, а потом је прочитан синодски акт о проглашењу Светих новомученика ливањских.

Трпеза љубави, организована прилогом Драгана Радете, одржана је у црквеној сали. Овом приликом се захваљујемо господину Радети, као и свима који су својим уплатама допринели организацији ове прославе.

Како су наши преци страдали на више стратишта диљем Ливањског поља и планина које га окружују, наредног дана, Света Литургија је служена у цркви Успења Пресвете Богородице у Губину, у којој је служио свештенослужитељ Ристо Ћатић. Истог дана служен је акатист Новомученицима ливањским у Чапразлијама, на почивалишту 28 мушкараца бачених у јаму Самогред, а касније пренетих на место на коме се налазио и споменик, а које је данас обележено крстом који је донео и поставио Никола Ђуран.

Дана 1. августа, Света Литургија је служена на спомен гробљу на Барјаку, где леже тела преко 300 жена и деце из Челебића. Након Литургије, група потомака и парох Предраг Црепуља, упутили су се до јаме Бикуше, где и даље леже тела преко стотину мушкараца из Челебића и околних села. Испред споменика, подигнутог 1978. године, отац Предраг је отпевао тропар посвећен Св.ливaњским новомученицима.

У Београду, на дан Св. новомученика ливањских, Ливњаци су присуствовали Светој Литургији у Цркви Св. Марка на Ташмајдану. Литургију је служио отац Трајан Којић, старешина цркве, а славско кољиво и колач припремила је Дијана Ковачић.

У храму Свете Петке у Орланду, Флорида, такође су прослављени Св.новомученици ливањски. Честицу моштију Св.ливaњских новомученика, која се налази у тој цркви, са радошћу су целивали потомци, поносни на своје порекло.

ЧЛАНСТВО И РАД ОРГАНА УПРАВЉАЊА

Чланство

На дан 2. септембра 2022. године Удружење је имало укупно 349 чланова, од чега 251 из Србије, док су остали из иностранства. До смањења броја чланова у односу на петогодишњи извештај дошло је из разлога решавања неспоразума око људи присутних на скуповима и састанцима основања подружница Удружења, који касније нису формално приступили Удружењу. Од укупно евидентираних чланова мање од 250 редовно плаћа чланарину.

У структури чланова, као и у претходном периоду, преовлађују чланови старији од 50 година и то претежно мушког пола. Највише чланова приступило је Удружењу у првој години рада.

Током десетогодишњег периода формирање су подружнице у Бања Луци, Новом Саду, као и подружница Товаришево-Обровац чији рад је у међувремену замро.

Сеоске одборе формирало је више села, махом током припреме за реализацију одређених послова на терену села (најчешће уређење и кошење гробља, поправке верских објеката и споменика и сл).

Органи управљања - Скупштина и Управни одбор

Од оснивања Удружења до краја 2022. године одржано је дванаест седница Скупштине, укључујући и Оснивачку Скупштину. Седнице Скупштине најчешће се одржавају до средине марта, обзиром да се у том периоду усвајају: годишњи извештаји о раду, финансијски извештаји, годишњи планови рада, као и избор и реизбор органа управљања у складу са актима Удружења.

Управни одбор Удружења је током десетогодишњег периода одржао 172 састанака, пуног или ужег састава. Најмање пет чланова присуствовало је скоро свим састанцима. На седницама Управног одбора разматране су сугестије и предлози чланова, предузимане активности у вези дефинисања и реализације планских задатака, израђивани извештаји за чланство, државне органе и јавност о раду Удружења.

РАД НА ПЛАНИРАНИМ ЗАДАЦИМА

Плановима рада које је Удружење стваљало пред себе, као и њиховом потпуном или делимичном реализацијом, настојали смо да:

- пробудимо интерес што већег броја расељених и потомака ливањских Срба за чланство у Удружењу, а ради формирања шире базе људских, материјалних и других капацитета за ангажовање на дефинисаним пројектима;
- се профилишемо у широј јавности као групација која личним ангажовањем покушава да заштити српску баштину на одређеном локалу (у нашем случају подручју општине Ливно);
- подстакнемо друга завичајна удружења да осмисле и спроводе сличне послове, у складу са специфичностима уже локације на коју се односе, а међусобном сарадњом, уз помоћ и координацију државних институција, повећају степен заштите српске баштине и на подручјима ван Србије.

Реализација планских задатака одвијала се преко именованих координатора чија је улога:

- ✓ формирање тима за реализацију задатка,
- ✓ руковођење свим активности у оквиру задатка,
- ✓ повремено извештавање Управног одбора о раду на пројекту, као и
- ✓ предлагање Управном одбору неопходних промена у односу на оквире које је поставио својом одлуком.

Даривање за Божић и Васкрс

Прва акција коју је Удружење спровело, а коју са поносом наставља сваке године за Божић и Васкрс, је даривање деце и старачких самохраних домаћинстава на подручју четири православне парохије. Акцији се одазивају бројни чланови и пријатељи Удружења. Првој акцији придружило се београдско представништво “Оптиме” Модрича даривањем дечијих санки, а потом је, две године за редом, пакетиће кондиторских производа марке “Пионир” донирала компаније АЛКО, Београд. Отац Војо Билбија и Небојиша Мајсторовић (сада почивши) организовали су припрему пакетића од стране децу из Холандије. Издавачка кућа “Пчелица” даривала је књиге, а фирма Rim Group d.o.o. са Новог Београда је део слаткиша за пакетиће. Велики прилози браће Чулић и две особе из Сједињених Америчких Држава (по својој жељи су анонимни донатори), као и компанија: БОБ доо Нови Сад, Агроатина Суботица, СН експорт импорт Нови Сад и других, доприносили су успеху акција, уз редовне прилоге чланова Удружења.

Акција даривања деце проширила се и на малишане купрешких села Малован и Равно, као и седморо деце са подручја Гламоча, што је трајало три године, док акцију нису преузели Купрешаци и Гламочаци.

У три године, поред пакетића, Удружење је финансијски помогло поклоничко путовање деце из Ливна. Прво путовање, коме су се, о свом трошку, прикључили и одрасли, била је посета српским црквама и манастирима у Хецеговини (Косјерево, Житомислић, храм-костурница у Пребиловцима, Тврдош, Мркоњићи, Херцеговачка Грачаница у Требињу) и Црној Гори (саборни храм у Никшићу и манастир Светог Василија Острошког). Наредне године обишли су: Мостар; цркву Светог Петра Дабробосанског и Светог Василија Острошког у Фочи и поклонили се моштима светог Свештенотученика Момчила Челебићког; манастир Светог Николаја у Добрунској ријеци – Дражевина; манастир Добрун; Музеј Митрополије дабробосанске; Музеј Првог српског устанка; манастир Вардиште; Вишеград са Андрићградом; храм Светог кнеза Лазара и косовских мученика; манастирски храм Светог Великомученика Георгија – Соколица, на Романији.

Крајем јуна 2019. године ђаци допунске школице за српски језик и књижевност „Јован Сундечић“ из Ливна, током студијског излета посетили су манастир Житомислић, град Мостар, локалитет Радимље са стећцима, Столац.

Након више одлагања, због објективно неповољних околности, у 2020. години реализован пројекат екскурзије у Србију деце из општине Ливно, којим је код Управе за дијаспору конкурисала Парохија лијевањска. Удружење је учествовало у организацији екскурзије и дочеку деце у Београду. Поред градских знаменитости деца су посетила и Музеј СПЦ и штампарију Патријаршије, као и Сремске Карловце, манастир Велика Ремета, Нови Сад, Лозницу и Тршић.

Даривање страчких самохраних домаћинства је акције која се редовно одвија од самог оснивања Удружења. Ако реално сагледавамо, на подручју наше четири парохије

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

мало је домаћинстава која нису старачка и којима помоћ у пакету основних животних намирница не би добро дошла. Уколико прилози расејанах Ливњака буду пристизали у већем обиму, настојаћемо да нашим старим и немоћним рођацима поделимо и више од 40 паката годишње, колико смо до сада припремали.

СКУПОВИ И ПРОМОЦИЈА УДРУЖЕЊА

Донаторске вечере и дружења Ливњака

Прва Донаторска вечера организована је за прикупљање средстава за обнову Спомен-костурнице у Ливну. Скуп је, уз пригодан програм, одржан 24. маја 2013. године у ресторану “Саша” на београдском Хиподрому.

Друга Донаторска вечера одржана је 15. јуна 2014. године, са намером прикупљања почетног улога за оснивање Фонда за опстанак из кога би се пружала прва помоћ свакој младој српској породици за покретање посла који би био основа за живот у родном пољу. Скуп је одржан у сали сурчинског ресторана BOS, а приређена је и мини-изложба ручних радова инспирисаних ношњом и предметима из ливањског краја. Од скромних средстава прикупљених том приликом део је усмерен за поплаване у Србији и Српској. Фонд за повратак није заживео.

Наредно **дружење Ливњака** одржано је марта 2016. године, у ресторану “Ваша трпеза” у Београду.

У поводу обележавања петогодишњице рада, 21. априла 2018. године, у сали ресторана “Книн” на Новом Београду, одржано је, након Осме седнице Скупштине, **Ливањско вече**. Том приликом Удружење је уручило Плакете и Захвалнице онима који су надпросечно помогли акције Удружења. У културно-уметничком програму учествовали су: рецитатори у певачка група Правно-пословне школе – по програму вероучитељице Невене Антошин; инструментална музичка група из Сурчина; проф. др Никола Рамић; Група „Губин“, а приказан је и краћи документарни филм о млиновима ливањског поља који је снимио и припремио Миле Вујичић. Водитељ програма била је Јована Радић.

У свечарској атмосфери Удружење се захвалило оцу Жељку Ђурици на шеснаестогодишњем службовању у парохијама лијевањској, губинској, врбичкој и црнолушкој, као и на активном доприносу раду Удружења од његовог оснивања. У знак захвалности, а за сећање на службовање у Ливну оцу Жељку је уручена уметничка слика, уље на платну са мотивом Ливна.

Вече Ливњака у Бања Луци одржано је 28. фебруара 2020. године, у ресторану Угоститељске школе. У програму су учествовали, Сања Докић Мрша, која је и водила програм, проф. др Бранко Докић, парох лијевањски, отац Предраг Црепуља, Ана Кришто, филолог и руководилац допунске школе српског језика и књижевности „Јован Сундечић“ из Ливна, Гордана Достанић, председник УО Удружења ОМЛ, Јовица Буловић, Богдан Петровић и Светозар Иветић, мађионичар Зоран Арнаут и Јовица Шуња. Организациони одбор прве бањалучке Вечери Ливњака, чинили су: проф. др Бранко Докић, проф. др Никола Лаганин, Војо Денић, Ранко Радета, Јовица Буловић, Миле Ерцег, Весо Катић и Радован Јовић, а техничку подршку су пружили: Бојан Ерцег и Петар Билић.

Прослава поводом **10 година рада Удружења ОМЛ** одржана је 29. октобра 2022. године у сали ресторана Плитвице у Београду. Скуп, који је благословио отац Радмило Гардовић, започео је музичким нумерама „Санак уснила“ и „Засп’о Јанко“, у извођњу Дарије и Глорије Илић, а потом је присутне поздравио председник Удружења

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Никола Петровић. Свечаности су присуствовали и представници удружења са којима је током претходног периода развијена добра сарадња: Удружење Граховљана у Београду; ЗУ Ливњана и Граховљана, Бачки Јарак; Удружење „Огњиште“ Сурчин-Губин, као и Удружење Врличана.

Члан УО Удружења ОМЛ Милош Дамњановић укратко је изложио рад Удружења у протеклом периоду представљањем највећих акција, а потом су, у поводу јубилеја, додељене Плакете и Захвалнице Удружења онима који су својим изузетним ангажовањем допринели промоцији Удружења ОМЛ и реализацији акција.

Трибине, промоције и други скупови у организацији Удружења

Прву годишњицу рада Удружење је обележило одржавањем скупа под називом **Српско становништво Ливањског поља**. Говори реномираних стручњака који су се 26. октобра 2013. године обратили учесницима у сали СО Стари Град били су сврстани у области: Порекло, миграције, страдања; Српска културна и духовна баштина - стање и заштита; Услови повратка. Учесници на овом скупу били су: Њ.П.Епископ бихаћко-петровачки Атанасије, академик проф.др Василије Крестић, др Бранко Докић, Миливој Иванишевић, Синиша Јерковић, Будо Симоновић, Драган Јовић, Марко Катић, Јасна Вујичић, отац Мирко Јамеција, отац Жељко Ђурица, Драго Вулета и Никола Петровић.

Акцијом чланова подружнице Товаришево-Обровац и МЗ Товаришево, под називом **Стогодишњица Првог светског рата**, 21. априла 2014. године откривена је биста Гаврила Принципа и спомен-плоча Солунским добровољцима у Товаришеву. Филмски редитељ Емир Кустирица и академик Матија Бећковић открили су споменике, а на свечаности је говорила Оливера Радета, члан УО Удружења.

У парохијској сали цркве Свете Петке у Сурчину одржана је новембра 2014. године, трибина под називом **155 година изградње православне цркве Успења Пресвете Богородице у Ливну и 140 година изградње српске школе**, на којој су учешће узели: Њ.П.Епископ бихаћко-петровачки Атанасије, Радован Пилиповић, директор Архива СПЦ и о.Жељко Ђурица, парох лијевањски.

Страдања српског цивилног становништва на дан свете Великомученице Марине (Огњене Марије) 1941. године, најцеловитије су приказана записима непосредног сведочења преживелих страдалника објављених у књизи Буда Симоновића *Огњена Марија ливањска*. Удружење ОМЛ се у првој години свог рада придружило издавачкој кући “Светигора” као суиздавач Петог издања ове књиге (2014. године), а потом је самостално издало исту књигу на енглеском (2015. године, у преводу Лазара Мацуре), као и Шесто издање на српском (2016. године). Потом је, 2018. године, од издавача Херцеговина издаваштво из Требиња, откупљен део тиража, а у текућој, 2022. години Удружење је издало ново издање ове књиге, штампано од стране Сајнос Нови Сад.

Промоције књиге **Огњена Марија ливањска**, у организацији Удружења и суорганизацији партнера, одржане су у 15 места у Србији и ван Србије и то у:

- Београду (22. марта 2014. године, у КЦ Чукарица. У уметничком делу програма учествовале су: Марија Петровић, Тамара Вујичић и Оливера Радета. Промоцији је присуствовао Владика бихаћко-петровачки Г.Атанасије);
- Бања Луци (26. априла 2014. године, у сали КЦ Бански Двор, са суорганизаторима УГ Јадовно 1941 и СКПД Просвјета одбор Бања Лука. Скуп

су благословили парох лијевањски протојереј Жељко Ђурица, протојереј ставрофор Ратко Радујковић, архијерејски намесник бањалучки, протонамесник Драган Максимовић старешина Саборног храма Христа Спаситеља и јереј Драган Шућур. У програму су учествовали: др Срђа Трифковић, др Душко Певуља и Предраг Лозо. Аутору књиге, Буду Симоновићу додељено је признање владике Атанасија, Добротвор српског народа. У уметничком делу програма учествовали су Срђан и Сњежана Пажин, Ивана Цветковић и Оливера Радета);

- Новом Саду (21. септембра 2014. године, у Галерији Зрно. Том приликом приказан је и краћи филм о страдању ливањских Срба и мини изложба. Скуп је благословио о.Мирко Јамеџија);
- Сајму књига у Београду (октобра 2016. године, у оквиру промотивних активности Управе за дијаспору и сарадњу са Србима у региону Министарства спољних послова Републике Србије. У програму је учествовао и новинар и публициста Јово Бајић);
- Лондону (27. јануара 2017. године, у Амбасади Републике Србије, у оквиру приказивања изложбе *Срби Ливањског поља-трагови кроз векове*. Скупу, који је отворио амбасадор Србије у Великој Британији, Огњен Прибићевић, присуствовао је и владика британско-скандинавски Доситеј и више амбасадора);
- Панчево (26. октобра 2018, у простору Градске библиотеке Панчева, у оквиру приказивања изложбе *Срби Ливањског поља-трагови кроз векове*. Глумац Миленко Павлов прочитао одломак из књиге, а у програму су учествовали и: студенткиња Тамара Вујичић, КУД „Станко Пауновић“ НИС Рафинерија Нафте Панчево и Дејан Боснић, директор Градске библиотеке);
- Суботици (16. маја 2019. године, у Српском културном центру „Свети Сава“, у оквиру приказивања изложбе *Срби Ливањског поља-трагови кроз векове*. Изложбу је отворио Душко Ћутило, директор Покрајинског фонда за помоћ избеглим и расељеним лицима, а у програму су учествовали и Бојан Арбутина кустос Музеја жртава геноцида, Слободан Вучинић и Ђурђа Поповић);
- Брчком (28. септембра 2019. године у сали парохијског дома цркве Свете Великомученице Недеље, на Мерајама, са благословом протојереја-ставрофора оца Миодрага Тошића и протојереја оца Жељка Ђурице, а у суорганизацији са Завичајним удружењем Крајишника „Гора“, из Брчког);
- Велика Ремета (6. јула 2020. године у библиотеци манастира Велика Ремета у оквиру стручног скупа библиотекара. Одломак из књиге читала је Ђурђа Поповић, а о књизи су говорили Милош Дамњановић и Гордана Достанић);
- Сурчину (13. децембра 2019. године, у хали ФК „Јединство“, у оквиру изложбе *Срби Ливањског поља-трагови кроз векове*. У оквиру ове свечаности, проглашени су добитници на конкурс за ликовни и књижевни израз на тему „Завичај мојих предака“. У уметничком делу програма учествовали су Дарија и Глорија Илић, певачка крајишка група, као и Ђурђа Поповић и Тодор Бошковић, а скупу се обратио председник ГО Сурчин, Стеван Шуша. Програм је водила Весна Радета);
- Београду (20. јуна 2020. у Кriptи Храма Светог Саве, у оквиру изложбе *Срби Ливањског поља-трагови кроз векове*. У програму су учествовали: првакиња драме Народног позоришта, Наташа Нинковић, појци Храма Светог Саве, дует Дарија и Глорија Илић, а програм је водила Весна Радета. Том приликом је приказан и документарни филм ђакона Радомира Врућинића, професора

- Богословије „Свети Сава“, који говори о страдању ливањских Срба. Манифестација је завршена беседом Њ.П. Епископа ремезијанског Г. Стефана);
- Вишеграду (26. јуна 2021. године, у Градској галерији Вишеград, у оквиру изложбе *Срби Ливањског поља-трагови кроз векове*. Одломак из књиге читала је Уна Војиновић, а учествовале су и Софија Чарапић, Анђелина Ђурђевић, док је програм водила Бранка Марковић);
 - Манастиру Жича (28. маја 2022. године, након вечерње службе и 29. маја, након Литургије, у манастирској Гостопримници. Скуп су благословили о.Љубинко и о.Милош Станисацљевић. Публици је приказан филм Ђакона Радомира Вручинића о страдању ливањских Срба, а у уметничком делу програма су учествовали: хор сестринства манастира Жича и Ђурђа Поповић);
 - Лешку (25. јуна, 2022. године, скуп је благословио о.Милан, а обратили су се и др Братислав Миловановић и о.Милутин. У програму су учествовале и чланице КУД „Копаоник“ из Лепосавића, Анђела и Јана, које су отпевале неколико косовских песама, а Ђурђа Поповић, прочитала је одломак из књиге);
 - Сиригу (5. новембар, 2022. године, у сали ОШ „Данило Зеленовић, а у оквиру трибине посвећене животу и страдању ливањских Срба, са приказивањем изложбе *Срби Ливањског поља-трагови кроз векове*, организоване у сарадњи са сиришким удружењем „Видовдан“, које негује сећања на српске ослободилачке ратове 1912-1918.

Подразумева се да је на свим наведеним промоцијама говорио аутор књиге, господин Будо Симоновић.

У поводу обележавања **75 годишњице од почетка геноцидног страдања Срба у НДХ**, Удружење је, уз подршку ЗУ Ливњана и Граховљана и у сарадњи са Клубом галерије “Зрно”, Нови Сад организовало 9. јула 2016. године пројекцију документарног филма-емисију РТРС о настанку књиге Буда Симоновића *Огњена Марија ливањска* у којој су говорили и потомци страдалих.

Изложба ***Срби Ливањског поља-трагови кроз векове***, која кроз 25 панoa приказује живот, заоставштину и страдање ливањских Срба, израђена је 2016. године од стране аутора проф др Вељка Ђурића Мишине и Радована Пилиповића, до сада је приказана у 17 места, и то:

- Београду - прво приказивање, априла 2016, галеријски простор Народне банке Србије. Учесници у програму: Гордана Достанић, председник УО Удружења ОМЛ; Миодраг Линта заменик председника Одбора за дијаспору и Србе у региону Скупштине Србије; Радован Пилиповић, ко-аутор изложбе и парох лијевањски о.Жељко Ђурица. У уметничком делу програма наступили су: део хора „Србски појци“; гуслар Владо Руњо и кларинетисти Жељко Ђурица и Давид Ковачић;
- Бања Луци – септембра 2016, галеријски простор Банског Двора. У програму су учествовали: Њ.П. Епископ бихаћко-петровачки Г. Атанасије, проф.др Бранко Докић, др Душан Басташић председник Удружења Јадовно 1941, кларинетисти Стефан Ђурица и Давид Ковачић, КУД “Јањ” и етно група “Јањски соколићи” из Стројице;
- Новом Саду – новембра 2016, простор Културног центра Нови Сад. У програму су учествовали: презвитер новосадског храма Светих Кирила и Методија, отац Велимир Врућинић, Здравко Ињац, председник Скупштине Савеза крајишких

- удружења, појци школе црквеног појања „Свети Јован Дамаскин“; гуслар Петар Мишовић и мушка певачка група КУД „Др Младен Стојановић“ Бачки Јарак;
- Лондону - 27. јануара 2017. године, Амбасада Републике Србије,
 - Лондону - 12. марта 2017. године, црква Свети Сава (уз помоћ Александра Симића из Удружења Јадовно 1941 и свештеника у Лондону о.Горана Спаића и о.Драгана Лазића);
 - Бијељини - 25. априла 2017. године, Центар за културу “Семберија”. У програму су учествовали: Њ.П.Епископ зворничко-тузлански Г.Хризостом, Дијана Ковачић, члан УО Удружења ОМЛ; Радован Пилиповић, директор Архива СПЦ у својству ко-аутора изложбе и Александар Радета, члан управе Удружења ОМЛ-подружнице Бања Лука, хор Србадија из Бијељине, мушка певачка група Крајишници, као и песник Радован Бикић;
 - Аранђеловцу - 4. новембра 2017. године, сала парохијског дома цркве Светог Арханђела Гаврила. У програму су учествовали: протојереј Милован Ранковић, старешина цркве Светог Архангела Гаврила, Немања Девић, историчар, протојереј Жељко Ђурица, хор аранђеловачког удружења пензионера „Треће доба“ и Душан Важић, гуслар. Изложбу је 5. новембра посетио и Њ.П.Епископ шумадијски Господин Јован;
 - Панчево - 26. октобра 2018, у простору Гардске библиотеке Панчева;
 - Кикинда – 21. децембра 2018. године, у Културном центру Кикинда. У програму су учествовали: Дијана Ковачић, Марко Марковљев, директор КЦ Кикинда, Тодор Бошковић, члан Удружења ОМЛ, КУД „Извор“ из Накова);
 - Суботица - 16. маја 2019. године, у Српском културном центру „Свети Сава“;
 - Сремској Митровици – 25. октобра 2019. године, у градској библиотеци „Глигорије Возаревић“. У програму су учествовали: протојереј колобарско-грабовачки о.Жељко Ђурица, архијерејски намесник Сремске Митровице протојереј о.Саво Ракита, Моравка Тодић, из библиотеке „Глигорије Возаревић“, црквени хор „Свети Сава“, глумци Душица Анојчић и Александар Крстајић;
 - Велика Ремета - 30. јуна 2020. године у библиотеци манастира Велика Ремета;
 - Сурчин – 13. децембра 2019. године, у хали ФК „Јединство“;
 - Београд - 20. јуна 2020. у Крпти Храма Светог Саве;
 - Вишеград - 26. јуна 2021. године, у Градској галерији Вишеград;
 - Манастир Жича – 28. маја 2022. године, у изложбеном простору манастира Жича. Изложбу је посетио и дипломатски кор у оквиру њихове посете Манастиру и том приликом им је уручено 20 примерака књиге *Огњена Марија ливањска* на енглеском језику;
 - Сириг - 5. новембра 2022. године, у сали ОШ “Данило Зеленовић”.

Књигом *Ливањски Срби-просветна и духовна заоставштина*, аутори проф др Бранко Докић и Радован Јовић приказали су значајна историјска факта из прошлости ливањских Срба и њихов допринос просвети и духовности Срба Босне и Херцеговине током 19. и 20. века. Књига је промовисан у Бања Луци и Ливну, а Удружење ОМЛ је организовало промоцију књиге у Београду, 8. октобар 2017. године, у сали парохијског дома Вазнесењске цркве, на којој су, поред аутора, учествовали: отац Михајло, проф др Радивој Радић, проф др Никола Рамић, Милош Дамњановић члан УО Удружења ОМЛ, Стефан и Никола Раду, студенти Богословског факултета, Снежана Јолић, студент фармације и Весна Радета као водитељ програма.

Трибина о животу и страдању ливањских Срба у Другом светском рату одражана је у Сиригу 5. новембра ове године у суорганизацији са удружењем „Видовдан“ из Сирига. Поздравним говором и представљањем учесника изложбе и трибине, скуп је отворила потпредседница удружења „Видовдан“, г-ђа Биљана Ђуричић, а о мотивима организовања и приказивања изложбе присутне је упознала Гордана Достанић, председник УО Удружења ОМЛ, дајући и кратак пресек српско-хрватских односа кроз историју, као увод за централну тему трибине. О страдању Срба на подручју Ливна лета 1941. године говорили су др Милош Дамњановић, члан УО Удружења ОМЛ и Будо Симоновић, аутор књиге *Огњена Марија ливањска*.

Завршним речима скупу се обратио председник Удружења ОМЛ, Никола Петровић, позивајући присутне да прате рад и прикључе се акцијама Удружења које сматрају вредним њихове пажње и труда. Том приликом Буду Симоновићу уручио је Плакету Удружења ОМЛ додељену поводом 10 година рада Удружења.

Иначе, након Првог светског рата у Сириг је колонизовано 40-ак породица српских Солунских добровољаца из Ливањског поља, који се могу сматрати и оснивачима овог бачког места. Одмах након избијања Другог светског рата, већина њих се под присилом тадашњих околности и власти морала вратити у Ливањско поље, где су многи од њих страдали.

Крајем августа текуће године из штампе је, у издању Удружења ОМЛ, изашла књига *Народне ношње Срба Ливањског поља*, Гордане Достанић. Садржај књиге односи се на начин израде народне ношње, опис појединачних делова ношње, начин украшавања, сличности и разлике са ношњама других крајева итд, као и бројне илустрације.

Књига је промовисана у Београду, у атријуму Етнографског музеја 1. новембра 2022. године, а потом у Новом Саду, 8. децембра, у клубу Трибина младих новосадског Културног центра. На промоцијама су, о књизи, елементима и карактеристикама појединих делова ливањске народне ношње, али и женском умећу и вештинама у њеној изради... говорили: др Татјана Микулић, виши кустос Етнографског музеја, рецензент књиге; Милорад Лонић, уметнички директор КУД „Вила“ из Новог Сада, Јасна Вујичић, дефектолог, аутор текста о савременом приступу очувању техника израде ношње; Иван Терзић, етнолог, сарадник на књизи и Гордана Достанић. Пограм су водиле Весна Радета, у Београду и Олга Жолнај Јокановић, у Новом Саду.

За потребе промоција и дочаравања атмосфере ткања, за разбојем је ткала Наташа Богојевић, а ливањску ношњу носила је и са лакоћом и умешношћу приказала публици, Катарина Мандић. Оба простора била су уређена тканим предметима са народним мотивима, производ радионице „КатаринаМ“ из Панчева, као и предметима из личне колекције Јасне Вујичић. Током излагања посетиоци су могли пратити приказ фотографија којима је књига илустрована.

На новосадској промоцији вокална група КУД „Вила“, у саставу: Вања Вујичић, Душица Николић, Марија Лаловић, Марина Мисић и Милица Дацина, представила је, са четири нумере, женску крајишку песму, док су на београдској промоцији посетиоци били послужени чувеним, надалеко познатим Ливањским сиром.

Удружење на скуповима других

У циљу промоције Удружења, историје и културе ливањских Срба и праћења актуелних догађаја везаних за наш круг деловања, представници Удружења су наступали на више јавних скупова и трибина, као:

Извештај о раду 2012-2022.

- Сабрање - скуп више удружења под организацијом “Сабрање”, одржан на Козари 3-5. октобра 2014. године;
- Трибина студентске организације ФПН и Удружења Јадовно 1941 *Зашто негујемо културу заборава*, Београд 22. децембра 2014;
- Ходочашће на Велебит и Паг у организацију Удружења Јадовно 1941.- 2015; 2016, 2017, 2018. године;
- Пребиловци – освећење спомен-капеле и полагање моштију, 2015;
- Скуп у Грахову поводом обележавања стогодишњице Сарајевског атентата;
- Више година за редом на скуповима поводом обележавања Дана Српске у Србији;
- Више скупова ЗУ Ливњана и Граховљана Бачки Јарак, као и скупштине и други бројни скупови у организацији других удружења, савеза и кровних удружења босанских и хрватских Срба;
- Конференција *Страдање Срба сребреничког краја у 20. веку*, 2016. године, у Медија центру у Београду у организацији Музеја жртава геноцида уз подршку Представништва Републике Српске у Београду;
- Промоција књиге Оливера Ињца Велике адвокатске одбране, Правни факултет у Београду, 2018;
- Скупштина Србије, седница Одбора за дијаспору и Србе у региону са темом *Положај Срба у Федерацији БиХ*, 2018;
- Отварање изложбе Милоша Ђурана и Бојана Вељковића, Универзитетска библиотека Светозар Марковић, Београд, 2019;
- *Сајам завичаја* у Новом Саду - 22. фебруара 2020. године на Новосадском сајму у организацији Фонда за пружање помоћи избеглим, прогнаним и расељеним лицима и подршку Покрајинске владе. Манифестација се одржава са циљем представљања културе, обичаја и традиције из разних крајева (Славоније, Барање, Лике, Далмације, Босне и Херцеговине) и успостављања сарадње из области културе, привреде и туризма;
- Зрењанин – трибина у организацији КЦ Зрењанин и УГ Јадовно 1941, под називом “Против заборава-Сећење на жртве”, одржана је 13. септембра 2022. године. Поред Душана Бастишића, председника УГ Јадовно 1941, говорила је и Гордана Достанић из Удружења ОМЛ, а модератор је био Ђорђе Прстојевић.

Медији

У медијском јавном простору такође су се појављивали представници Удружења ОМЛ промовишући мисију, циљеве и рад Удружења, најављујући планиране догађаје или извештавајући о одржаним скуповима. Издвајамо гостовање председника Удружења на ТВ Панонија, на Бум Бум радију и радију Слово љубве у чијим емисијама су гостовали и Дијана Ковачић, Сениша Јагодић и Гордана Достанић, интервјуи и изјаве за агенције, радио станице, листове и портале, као: СРНА, РТРС, Радио Београд, Студио Б, Вечерње новости, новине Српско коло, Православље, Видовдан, Слободна Босна, Слободна Херцеговина, Глас Српске, Јадовно, СПЦ, наступи на ТВ Храм са којим је постигнут и договор о уступању дела материјала у сврху припреме ТВ емисије и филма о страдању Срба у Ливну лета 1941. године итд.

У грчким медијима објављено је неколико текстова о страдању ливањских Срба, књизи Буда Симоновића *Огњена Марија ливањска*, са нагласком на страдање Маре

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Козомора рођене Црногорац, а захваљујући члану Удружења проф др Бранку Докићу, тада амбасадору Босне и Херцеговине у Грчкој.

Када је реч о медијима посебно истичемо да је, на предлог чланова Удружења, новинар Бранко Станковић, аутор емисије РТС1 *Квадратура круга*, припремио емисију о страдању ливањских Срба 1941, кроз догађај на стратишту јама Равни Долац, која је приказана новембра 2017. године и више пута репризирана.

Душу нису убили: Један народ, један вијек, три страдања – да не зборавимо – пројекат Удружења Српско-руски Мост из Бањалуке, промовисан децембра 2017, састоји се од документарног филма и књига аутора Мире Лолић Мочевић и др Драге Мاستиловића, приказује и страдање ливањских Срба лета 1941. године.

Промтивни материјал

Уз изложбу коју смо већ поменули, Удружење је припремило и штампало каталог под називом *Ливно и Ливњаци*, који је нешто богатији документима и фотографијама из прошлости, него изложбени панои. Такође, истим поводом штампани су и пратећи флајери о садржини изложбе.

Сачињени текстови о страдању ливањских Срба лета 1941, груписани по датумима, као и именик страдалника, под заједничким називом *Календар геноцида* објављени су на порталу Удружења Јадовно 1941, Бања Лука и интернет страници Удружења ОМЛ.

За јавне наступе са темом страдања ливањских Срба у Другом светском рату припремљен је петнаестминутни видео филм о страдању у НДХ и ексхумацији жртава из динарских јама 1991. године, од документарних снимака, као и снимака из приватне архиве Буда Симоновића. Такође, Ђакон Радомир Врућинић снимио је документарни филм *Страдање и васкрсење ливањских Срба*.

Као пратећи материјал уз презентације и скупове, Удружење је припремало плакате најаве догађаја, позивнице, а израдило је и шест тематских плаката-постера под називом: *Стратишта ливањских Срба; Догађаји и слике рата; Преживели; Ексхумација и сахрана 1991; Споменици; После 50 година*.

Удружење поседује и два стојећа носача великих плаката, такозвани рол-ап, на који су постављени плакати са логом Удружења, а могу се мењати новим плакатима о најави догађаја.

Од осталог промотивног материјала штампани су и: флајери са основним информацијама о раду Удружења, као и опште честитке са логом Удружења, а сваке године се изради и одређена количина календара са фотографијама Ливањског поља.

САНАЦИЈА И ОБНОВА

Начети временом дугог трајања, девастирани, рушени (не)људском руком и оружјем у ратовима, а највидљивије у последњем, грађанском рату деведесетих, бројни верски објекти, објекти наше културе и споменици нашим страдалницима су или потпуно срушени или са видним оштећењима. У акције обнове, започете када је Парохија лијевањска поново добила свог пароха, о.Жељка Ђурицу, 2001. године, Удружење се укључило од свог оснивања. Имајући у виду да су скоро сви објекти захтевали неку врсту интервенције, да су неки радови захтевали висок степен грађевинских захвата и значајан износ финансијских средстава, Удружење је најпре

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

дефинисало листу приоритетних санација на којој су прво место заузеле ливањска црква и Спомен-капела.

Црква Успења Пресвете Богородице у Ливну

Ливањску православну цркву Успења Пресвете Богородице, која је својом лепотом и специфичним архитектонским детаљима уврштена у културно благо Босне и Херцеговине, заједно са припадајућим вредним иконама и другим предметима, начело је време и потребни су значајни захвати и средства за њену потпуну обнову. Кризне послератне године и оскудна државна каса нису чиниле повољан амбијент за свеобухватну обнову. Парохија лијевањска је, пре оснивања Удружења ОМЛ, сачинила Пројекат обнове, по коме је изведен део најкритичнијих радова.

Планови Удружења ОМЛ су од самог почетка приоритет дали реализацији овог Пројекта, укључујући и дефинисање могућих начина финансирања, подразумевајући ту, пре свега, значајнију помоћ државних институција Републике Србије, Републике Српске и Федерације БиХ.

Парохија је током 2013. године започела заштиту цркве у оним деловима који су били нарочито изложени пропадању, како би се спречило даље урушавање. На цркви је обновљен звоник, фасада у олтарском делу цркве и извршена је дренажа и кречење цркве. Парохијани Ана и Душко Кришто цркви су донирали лустер, на место једног од два нестала у току рата.

Стручњаци Музеја Републике Српске извршили су рестаурацију вредних икона, које су враћене након радова на санацији, 2020. године.

У току 2013. године Удружење се активно укључило у послове обнове крова цркве постављањем лимене кровне покривке. За финансирање ових радова Удружење је обезбедило две трећине средстава, донацијама и учешћем на конкурс у Канцеларије за дијаспору Републике Србије. Радови санације крова завршени су почетком 2014. године.

Такође, представници Удружења обавили су разговор са стручњацима за рестаурацију и чување икона и црквених сасуда Музеја Републике Српске, након чега је мешовити тим стручњака обишао цркву и предложио даљи редослед поступака.

Најобухватнији радови на обнови цркве одвијали су се током 2020. године. Средства којима је извршено малтерисање делова унутрашњих зидова и плафона новим слојем и кречење, постављање нове фасада, чишћење и санација подних каменних плоча, фарбање дрвенарије, електроисталатерски радови, чишћење и поправка степеништа звоника и постављање заштитних решетки и остали радови, обезбеђена су бригом и трудом Њ.П. Епископа бихаћко-петровачког Г.Сергија. У обнови цркве учествује и Удружење ОМЛ средствима приложника намењеним замени мобилијара (стасидија, певнице мушке и женске, целиваонице и др).

Средствима Парохије лијевањске 2018. године извршена је санација и уређење парохијског дома.

У току 2022. године извршено је поплочавање прилазних стаза од доње капије порте ка парохијском дому, Спомен-капели и цркви. Поплочавање је извршено са 250 м² коцке и ивичњака, од чега је Удружење купило 150 м², а добављач Бинис Бетон из Бања Луке донирао 100 м². Поред захваности поменутом добављачу, захваљујемо се и донаторима у радовима, господину Милану Плавшићу који је обезбедио транспорт дониране коцке, као и фирми Динара Груп из Ливна која је извршила њен претовар.

До краја 2022. године изведени су радови:

- саливање бетонског потпорног зида на прилазу Спомен-капели,
- припрема подлоге која је, због конфигурације терена, подразумевала саливање бетонске плоче преко тампона шљунка,
- омеђавање стаза бетонским ивичњацима положеним у бетонску подлогу,
- поплочавање коцком платоа испред Спомен-капеле, платоа испред доње капије порте, као и поплочавање стаза од капије до парохијског дома и цркве.

Средства за реализацију овог пројекта, поред наведених донација, прибављена су прилозима расељених ливњака (укључујући и средства приложена Парохији лијевањској), вишком неутрошених средстава за свечаност канонизације, нераспоређеним средствима Удружења ОМЛ (чланарине, прилози без конкретне намене). Акција прикупљања средстава и даље траје, обзиром да нису изведени сви планираних радова уређења порте.

Спомен-капела Свете Великомученице Марине

Спомен-капела Свете Великомученице Марине са костурницом у којој су 1991. године похрањени ексхумирани остаци српских жртва побијених од стране усташа 1941. године на бројним стратиштима, налази се у порти православне цркве Успења Пресвете Богородице у Ливну. Због избијања рата радови на завршетку овог меморијала су обустављени, а током рата капела-костурница је тешко девастирана, а мошти мученика узнемирене.

Од 2001. године, парох лијевањски и неколицина потомака жртава покушавали су кроз више појединачних акција да поправе спољни изглед капеле и обезбеде сакупљене кости мученика (разбацане током рата) од могућег новог нељудског поступања. Личним ангажовањем чланова Одбора за изградњу костурнице основаног 1991. године, лица задужених за финансије, неутрошена средства прикупљена пре грађанског рата регистрована су као стара девизна штедња у Регистру вриједносних папира Федерације БиХ. На тај начин она су, увећана за камату, била доступна за употребу, те је овим, као и новим прилозима потомака, до 2013. године на Спомен-капели извршено више поправки.

Укључење Удружења ОМЛ у послове обнове Спомен-капеле подразумевало је: сагледавање иницијалног Пројекта изградње, установљавање степена уништења, израду планских активности коначног завршетка и обнове кроз више фаза, ангажовање стручног надзора исл. У свакој фази рада прикупљане су понуде потенцијалних извођача и извршен избор према квалитету понуде и вредности радова. Од тог периода до краја 2022. године, на Спомен капели извршени су следећи радови:

- санирање и изолација влаге повезивањем оштећене изолације,
- замена дрвених прозора у куполи капеле алуминијумском столаријом и смањење њихове висине чиме је решен проблем пробијања воде у капелу,
- изградња бетонског венца на куполи уместо постојећег степенастог увлачења конструкције са северне и јужне стране (због чека је фасада оштећена атмосферским падавинама) и покривање површина поцинкованим лимом,
- замена бакарног покривача на куполи у олтарској апсиди новим од поцинкованог лима са адекватним нагибом и потребним слојевима (ваздушни слој, дашчана оплата, итд.),

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

- израда бачвастог свода изнад улазног трема,
- санирање фасада на оштећеним деловима и навлачење новог акрилног слоја беле фасаде преко спољних зидова,
- дренажање предулаза постављањем дренажне цеви у темење и посипање шљунком,
- постављање олука,
- постављање бехатон плоча и ивичњака на улазном делу,
- постављање естрижа,
- облагање пода, степеништа, подеста у унутрашњости капеле керамичким плочицама,
- замена поломљених мермерних плоча на гробници у крипти, новим мермером,
- молерски и електричарски радови,
- израда плоча са списковима страдалих, са светлећим диодама које осветљавају имена жртава,
- набавка 50 дрвених сандука за полагање моштију,
- куповина и постављање полиелеја у куполи капеле (израда Ливнице звона и специјалних легура "Јеврем Поповић" из Београда) и пратећих зидних светиљки,
- фреско-осликавање зидова капеле,
- израда и постављање кивота за мошти које су изложене за целивање;
- израда целиваонице;
- израда степеништа поред Спомен-капеле;
- изливање бетонске ограде и поплочавање стазе до улаза у Спомен-капелу.

Радови на завршетку и обнови Спомен-капеле финансирани су средствима:

- „старе штедење“ - тј прилозима из периода иградње Спомен-капеле;
- новим донацијама упућеним путем Удружења ОМЛ и Парохије лијевањске,
- доприносом Фонда Партијарха Павла путем Епархије бихаћко-петровачке, а за фреско-осликавање.

Преостали радови односе се даље уређење унутрашњости.

Црква Покрова Пресвете Богородице у Рујанима

Гробљанска црква Покрова Пресвете Богородице у Рујанима, изграђена тридесетих година 20. века, срушена је у ратним дејствима 1992-95, те су од цркве остали само зидови. До оснивања Удружења, о.Жељко је покренуо акцију обнове цркве у којој је: постављен кров; таваница обложена дрвеном подлогом и постављена стара метална врата.

Међу прве планске задатке након оснивања, Удружење је уврстило обнову рујанске цркве и православног гробља, чију реализацију је преузео Одбор села Рујани. Црква је, са прекидима, обнављана десет година.

Средствима наменске донације за обнову цркве и поправку ограде и одржавање гробља у Рујанима, извршено је:

- поравнање земљишта и одвод атмосферских и подземних вода;
- постављање олука;
- замена оштећене камене, бетонском гредом над улазним вратима;

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

- уградња затезне сајле за учвршћење зидова;
- постављање естриж подлоге;
- постављање подних керамичких плочица;
- малтерисање унутрашњих зидова и иконостаса;
- уградња кровне ламперије;
- подизање бетонске оgrade око гробља;
- зидање лука изнад капије (дар Благоја Ерцега) на коме је постављен мозаик Покрова Пресвете Богородице (дар Милоша Ђурана).

Одбор села Рујани сваке године организује одлазак у Рујане, у данима око Покрова пресвете Богородице.

Црква Успења Пресвете Богородице и споменик у Губину

Губинска црква је саграђена 1883. године. Од оштећења санирана је 1976. године, а оштећења у рату 1994. године захтевала су још једну обнову, која је укључивала и малтерисање звоника и постављање новог иконостаса на који су враћене иконе.

Такође су обновљена и оштећења на споменику свештенику губинском у периоду до Другог светског рата, оцу Ристу Ћатићу и његовим парохијанима, побијеним од усташа јуна 1941. године, и баченим у јаму Сухачу. Споменик је подигнут у порти 1962. године, када су кости страдалника извађене из јаме и сахрањене у порти.

Црква и гробље у Голињеву

Након чишћења терена од корова и усправљања неколико споменика на православном гробљу у Голињеву, Удружење ОМЛ је иницирало и акцију обнове гробљанске цркве.

Првом фазом радова обухваћено је подизање крова на цркви и изнад олтара и уградња врата и прозора. У том смислу, од 2018. године, завршени су следећи радови:

- штемовање оштећених делова корнижа цркве и олтара,
- шаловање и бетонирање водоравних, косих и полукружних серклажа на цркви и олтару са уградњом арматуре,
- постављање дрвене конструкције и даске преко кровне грађе, противкондезне фолије и крепа,
- уградња прозора и врата,
- малтерисање и кречење унутрашњости и
- израда фасаде.

Од надгробних споменика, који су временом пали, нису подигнута само два чија величина захтева употребу механизације. Гробље се одржава годишњим кошењем.

За наредни период, када се прикупе неопходна средства, планирају се радови у унутрашњости цркве, као што је попличавање пода, израда Часне трпезе и сл.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Парохијски дом цркве Силаска Светог Духа на Апостоле у Врбици

Цркву у Врбици, саграђену између два светска рата на темељима порушене дрвене цркве, осветио је 28.08.1929. године, Митрополит дабробосански Петар (Зимоњић). Парохијски дом саграђен је 1915. године. Црква и парохијски дом оштећени у током грађанског рата у Босни, а обновљени су након рата већим делом трудом и залагањем госпође Марије Лежер из Канаде, а у спомен њеног племенитог мужа Марка Лежера, који је као официр СФОР-а боравио на овом простору, а погинуо у Авганистану.

У намери да се парохијски дом прилагоди намени коначишта, Удружење је 2014. године финансирало опремање мокрог чвора.

Поправка крова и кровне конструкције на парохијском дому, оштећених у невремену, изведена је 2018. године. У договору са о.Предрагом Црепуљом дефинисани су и извршени следећи радови:

- скидање црепа са крова;
- скидање летви са рогова и преглед рогова;
- малтерисање димњака и опшивање лимом;
- бетонирање окапнице целом дужином обе ластавице;
- подашчавање крова, прекривање фолијом подлетве и летве;
- враћање црепа, постављање постојећег громобрана, причвршћивање капа крова шрафовима, поправка и учвршћивање олука.

Овим радовима је завршена реконструкција крова, али не и сви предвиђени радови на парохијском дому и порти. За привођење дома намени коначишта неопходни су даљи радови.

За прилаз цркви и парохијском дому било је нужно уредити, односно асфалтирати пут. СПЦО Врбица и Удружење ОМЛ обратили су се, 2020. године, надлежним органима Општине Ливно, да у планиране комуналне послове уврсти и асфалтирање пута до цркве у Врбици, уз суфинансирање. Постигнут је договор да општина обезбеди половину средстава и механизацију за израду пута, а реализација тог договора се очекује у наредном периоду.

Од 10. до 25. октобра 2022. године, у првој заједничкој активности Удружења ОМЛ и ЗУ Ливњана и Граховљана из Бачког Јарака, реализован је пројекат осветљења храма у Врбици, чиме су тама и карамлук, који више од две деценије притискају села Парохије врбичке, симболично су развејани. Нажалост, ова села су заобишли сви већи инфраструктурни пројекти (асфалтирање, водовод, улична расвета, јавни превоз...) у извођењу државних институција и предузећа.

За осветљење вербичке цркве рефлекторе, као и део каблова и електро-материјала приложио је Неђо Козомара из Богдаша, док је радове на постављању расвете извео је Сениша Баришић из Ливна. Удружење ОМЛ и ЗУ Ливњана и Граховљана финансирани су овај посао подједнаким учешћем, а надзор радова вршили су Мирко и Жарко Вујановић.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Црква Св. Илије у Црном Лугу

Парохија црнолушка, која обухвата села: Црни Луг, Грковци, Пржине, Нуглашица и Јаруга, констатовала је потребу за реконструкцијом крова храма Св. Илије, како би се спречило даље прокишњавање. Дефинисани радови односили су се на:

- Скидање постојећег црепа и исправљање летве,
- Лепљење спојева на изолацији специјалним тракама,
- Враћање црепа и
- Поправку и силиконисање постојећег лима.

Састанак на коме су договорени радови, одржан је 2020. године, са благословом и учешћем о.Предрага Црепуље, а реконструкција крова је завршена 2022. године. Трошкове су покрила браћа Чулић, пореклом из Црног Луга, сада са пребивалиштем у Америци, чланови Удружење ОМЛ.

Имајући у виду наведену донацију, као и непосредно ангажовање Црнолужана, улога Удружења ОМЛ односила се на координацију радова.

Спомен гробље на Барјаку

На месту званом Барјак, у селу Челебић, налазе се мошти мученика, мештана Челебића, углавном жена и деце, које су усташе поклате у челебићкој школи, а затим тела побацали у рупе од шљунка на Барјаку. Над том масовном гробницом је после Другог светског рата подигнут споменик, али је он оштећен гранатама у рату 1992-95. године. Како је српско становништво тог подручја протерано, ово спомен-гробље није имао ко да санира, коси, штити од корова.

Удружење ОМЛ је, након чишћења терана: сагледало степен оштећења спомен-гробља, дефинисало потребне радове на обнови и установило њихову фазну реализацију. Задатак је преузео Одбор села Челебић.

На санацији овог спомен комплекса извршени су следећи радови:

- зидање срушених зидова,
- фуговање очуваних стубова финим малтером и фуговање пукотина на унутрашњости ограде,
- чишћење дела испред постоља и бетонирање целом дужином,
- постављање нових и брушење очуваних бетонских капа,
- саливање новог постоља за плочу,
- изливање Часне трпезе за потребе служења парастоса и Свете Литургије,
- обележавање простора и израда посуда за паљење свећа,
- израда и постављање спомен плоче са текстом идентичним оригиналној плочи,
- постављање металног крста над плочом,
- постављање и довођење у функцију улазних врата и
- постављање металних делова ограде (између стубова на предњој страни).

Извршени радови су финансирани наменским донацијама чланова Удружења, а пре свега потомака оних чија се тела налазе под боровима.

Средином јануара 2020. године непознати починилац је црним срејом, преко имена страдалника, оштетио споменик на Барјаку. О.Предраг Црепуља је пријавио

Извештај о раду 2012-2022.

овај вандалски чин полицији, али починилац је и даље непознат. Овај случај био је тема састанка владе ХБ жупаније на коме је донет закључак о осуди овог гнусног чина и исказано уверење да ће се починилац пронаћи и казнити.

Графити су уклоњени након мање од месец дана захваљујући реаговању Момчила Бајића, министра здравља и социјалне скрби ХБЖ, који је са делегацијом положио венац на споменик. Чишћење је обавила фирма Swedhem d.o.o. из Бања Луке.

Одржавање православних гробаља

Да не заборављамо своје претке, нити своју потомачку обавезу, доказује и акција одржавања сеоских гробаља, иако у тим селима не живимо деценијама, а већина оних притиснутих обавезама и прекоокеанским даљинама, ретко и долази.

Под редовним одржавањем гробаља подразумева се кошење најмање једном годишње. На неким гробљима је оронула и срушена ограда замењена новим, на неким су подигнуте капеле, а до неких уређен и путни прилаз...

Уз ангажовање чланова Удружења ОМЛ одржавају се гробља села: Прилука, Челебић, Радановаци, Чапразлије, Доњи и Горњи Рујани, Лиштани, Голињево, Била, Поточани, Поток и Велики Губер.

Током 2014/2015. године одбор села **Радановци** обновио је гробље Кусача и саградио гробљанску капелу. Радови су подразумевали уклањање порушене камене ограде и поствљање бетонске, санацију мостића на улазу у гробље израду степеница између мостића и нивоа гробља, ојачавање зида са десне стране улаза у гробље, градњу капеле, поставку звона, уређење путног прилаза гробљу и подизање и учвршћивање палих надгробних крстова.

У истом периоду, као и током 2019. године, трудом потомака рода Цвијетић, из **Лиштана** (чланова Удружења ОМЛ) обновљен је православни део заједничког сеоског гробља. Учвршћени су надгробни крстови, урађен опсек око гробова и постављене плочице са презименом, као и нови натпис на крсту над масовном гробницом жена и деце које су побиле усташе 1941. године на ливади Трновац, а чије су мошти ексхумиране и пренете на гробље 1947. године. На православном делу гробља, које је неактивно, сахрањују се, последњих година, римокатоличке породице, те је овакав приступ био минималан захтев за очување православних гробова.

Године 2016 обновљено је православно гробље у селу **Прилука**. Прокрчено је растиње које је скривало већину надгробних споменика и подигнута је бетонска ограда око гробља. Ове, финансијски врло захтевне радове омогућили су, на понос својих предака, чланови породице Ерцег пореклом из Прилуке који данас живе у Аустралији и Немачкој.

У 2020. години завршена је прва фаза шире акције, финансијски захтевне, ограђивања гробља у **Губеру**. Ограда око гробља је озидана, а предстоје и даљи радови. Акцијом, коју финансирају потомци, руководи одбор Губер.

У селу Челебић је, 2019. године, ограђено зиданом оградом православно гробље и постављена је нова, метална капија (донација Николе Ђурана). Радове су финансирали потомци окупљени у одбор Челебић.

Године 2021. формиран је одбор села **Чапразлије**, са иницијативом поправке ограде око православног гробља и постављања крста на месту некадашњег споменика страдалима у јами Самогреда, 1941. године. У току исте године саливен је нови бетонски зид на месту где је било оштећења и уклањано је високо растиње и шибље, нарочито оно чије корење је урушавало гробљанску ограду. Ови радови завршени су 2022. године, личним ангажовањем, пре свега, Николе Ђурана.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Лета 2022. године, Удружење је ангажовало Ђорђа Ковачића који је покосио православна гробља у селима: **Горњи Рујани, Доњи Рујани, Поточани, Поток и Била.**

Радови на подручју Ливањског поља у којима је Удружење ОМЛ узело учешће

Гробље у Застинју

Православно гробље у Застинју, активно гробље за град Ливно и околна села, постоји још од 18.века, а његови стари споменици представљају културно-историјско благо овог подручја. Површина гробља је око 7.000м². Првобитно је било ограђено суво зиданом оградом, док је камено-бетонски зид изграђен 1937. године. Како је зид током година веома нарушен, на местима чак потпуно срушен, а делом крај пута представљао и опасност за безбедност пролазника, удружење грађана, на челу са Димитријем Томићем, формирало је Иницијативни одбор за обнову православног гробља у Застинју. Први радови су започети 2014. године и тада је изграђено 120м новог зида. Имајући у виду да је реч о грађевински и материјално захтевном пројекту (укупна дужина зида износи 425м), планирано је његово вишефазно извођење. Друга фаза радова, израда новог зида на западној и већем делу северне стране, такође је завршена.

Имајући у виду значај ове акције, Удружење се укључило у пословима извештавања ливањских Срба о акцији и њеном току, прикупљању средстава за ове намене, као и укључењем члана УО Милоша Дамњановића у рад Одбора.

Радови на ограђивању и уређењу гробља у Застинју нису завршени у планираном обиму.

Конак у Губину

Године 2018, губински парохијани су покренули иницијативу за изградњу новог конака-парохијског дома. Након благослова Њ.П. Епископа бихаћко-петровачког Сергија пројекту се прикључила и Управа Парохије губинске. Према грађевинском пројекту, Конак ће у приземљу имати велику салу са кухињом, која ће служити као место окупљања након богослужења, крштења, сахрана и других обреда. На спрату конака налазиће се гостинске собе за преноћиште посетилаца овог краја.

Имајући у виду значај овог пројекта, Удружење ОМЛ је обавестило своје чланство о сакупљању прилога за његову реализацију и пружио својеврсну техничку помоћ. Поред о.Предрага Црепуље, Милана Вуковљака, Лазе Пјачина (сада почившег), Недељка Вуковљака, у одбору је и представник Удружења ОМЛ, Милош Дамњановић. Након формирања удружења „Огњиште“, од стране Губињана, престале су потребе за техничким услугама Удружења ОМЛ.

У току су завршни радови на изградњи Конака.

БАЗА ПОДАТАКА, АРХИВ, ПОПИС ЖРТАВА И СТРАТИШТА

Послови из области: база података, архив и однос према жртвама садрже више подобласти, а убрајају се у послове који имају трајни карактер.

База података

Са циљем окупљање српске заједнице око реализације важнијих питања националног значаја, као и побољшања животних услова малобројних Срба који још увек опстају у насељима Ливањског поља, Удружење је покренуло активност израде електронске апликације у којој би се, у јединствену базу, евидентирали расељени ливањски Срба и њихови потомци. Апликација би служила за унос и чување општих података о члановима Удружења и свим заинтересованим особама (име и презиме, место рођења тј порекла, особа преко које води порекло са Ливном, место и адреса становања, контакт, статус у Удружењу ОМЛ, плаћена чланарина Удружењу и сл).

Апликација електронске базе податка, коју је израдила дипл. инг Јадранка Радовановић, члан Удружења, није постављена из оправданих техничких разлога који захтевају услове који превазилазе могућности Удружења ОМЛ. Уважавајући потебу постављања овакве апликације, у току јесени 2022. године обављен је контакт са Мајом Тодоровић Видовић из удружења Баштиноник, која ће са информатичарима тог удружења сагледати могућности да се изнађе решење у складу са потребама и могућностима Удружења.

Архив

Ради очувања нематеријалне баштине ливањских Срба, као и докумената и предмета који сведоче о начину живота у претходном периоду, породицама, привредном и друштвеном животу, ношњи, музичком и књижевном стваралаштву, начину забаве исл, Удружење је дефинисало потребу формирања Архива Удружења.

Као први корак реализације овог плана, 2014. године упућен је, електронском поштом и путем званичне интернет странице Удружења, позив за достављање: докуманата, фотографија, аудио и видео снимака, делова народне ношње и рукотворина у приватном поседу, предмета и другог материјала, у доброј фотокопији, скенираној верзији или оригиналу који ће Удружење, након преснимавања и скенирања, вратити на захтев власника. И даље стоји констатација о врло слабом одзиву чланства овој акцији, али од сакупљених документа и фотографија Удружење је израдило 25 изложбених паноа, монографију о народним ношњама, каталог *Ливно и Ливњаци* (о чему је већ било речи).

Такође, активношћу чланова на прикупљању и поправци делова народне ношње, Удружење има у власништву шест аутентичних, веома вредних прегача које су ткале и носиле Српкиње у Ливањском пољу, као и женску кошуљу, прегачу, бошчу и капицу, дар Душана (сада почивши) и Јање Никић.

Током 2015. године прибављене су фотографије и докумената из приватних архива новинара Буда Симоновића, Јова Бајића и почившег члана Удружења Јелене Николић, а из рушевина челебићке школе извађен је прозор кроз који се спасао један од страдалника.

Љубазношћу наших пријатеља Удружење је прибавило и фотографисана документа Архива Сарајево, са сведочења пред Народним одбором 1947. године, о злочинима и уништеној имовини Срба. Такође, у форми скенираног документа прибављено је и неколико запсинака о исказима о страдањима на подручју Ливна, сачињених у Београду 1942. и 1943. године. Библиотека Удружења ОМЛ у оснивању, поседује неколико књиге у којима се могу наћи разни историјски и етнографски подаци, подаци о Солунским добровољцима и сл.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Важно је да током наредног периода чланови Удружења раде на прикупљању свих докумената и предмета и сачине тематске записе и снимке (нпр о оригиналном извођењу инструменталне и вокалне музике, речних старих речи, локализама и народног говора и сл), те да доставе Удружењу које ће их уврстити у јединствену збирку, припремити за даљу обраду у сврху прикладног приказивања, штампања и адекватног чувања исл.

У већ поменутом оскудном књижном фонду Удружење поседује и одређени број књига различите тематике.

Ради подстицаја чланства и шире јавности за стицање знања о прошлости завичаја и активног очувања нематеријалне баштине, Удружење је сачинило пројекат под називом *Моји преци - сећање*, као скуп од четири независна пројеката. Овај пројекат је до сада реализован само у делу који се односи на штапу и промоцију књиге Буда Симновића *Огњена Марија ливањска*.

Подпројекат *Завичај мојих предака*, је започет, али није заживео због слабог интересовања малдих. Наиме, замисао да се кроз такмичење млади подстакну на више сазнања о својим коренима и подручју са кога су њихови родитељи или даљи преци дошли у Срем, те да се пробуди њихова емоција према коренима и да на, начин својствен детету и младом човеку, та сазнања и емоцију искажу кроз литерарне или ликовне облике, није наишла на одзив јавности. Иако је на конкурс (2018/2019) стигао мали број радова, било је довољно да се изаберу најбољи и да се доделе награде. На наредни конкурс (2019/2020) стигао је само један рад, те је конкурс поништен и више није расписиван.

Реализацији подпројеката *Црква Успења Пресвете Богородице у Ливну и њена ризница*, у оквиру кога је требала бити организована трибина о изградњи и ризници православне цркве у Ливну, није ни започет. Наиме, договор са историчарем уметности Марком Катићем, о изради монографије о ливањској цркви, што је требала бити подлога одржавању трибине, још увек није реализован због заузетости аутора.

Четврти подпројекат *Тако су радиле руке моје баке*, замишљен као дечији летњи камп учења старих заната (вез и плетење), није ни започет.

Удружење је сачинило и пројекат оснивања женске и мушке певачке група за неговање оригиналног извођења кријишке песме. У уверењу да ћемо замисао остварити, започело се са припремама 2020. године, али је његова реализација осујећена посебним мера у вези са окупљањем у околностима пандемије SarsCov19.

Договор са Радованом Пилиповићем о изради монографије о Ливну, такође још увек није реализован због заузетости аутора. Израда ове, као и монографије о ливањској цркви, чији садржај би свакако био разлог за наш понос, имала је за циљ да се шири јавност упозна са историјском и културном заоставштином ливањских Срба.

Попис жртава и стратишта

Током светских, као и југословенског грађанског рата, страдао је велики број Срба, међу којима је запажено велики број невиних цивилних жртава, нарочито оних пострадалих у усташком безумљу током Другог светског рата. Потпуна евиденција жртава никада неће постојати, с обзиром да су читаве породице, засеоци, па и села нестајала у само једном сулудом походу. Без живих сведока и без матичних евиденција, које су такође уништене, потпуне евиденције није могуће сачинити, али је

Извештај о раду 2012-2022.

недопустиво да не постоје уредни пописи и централне евиденције страдалих за које постоје докази, матичне евиденције, сведоци...

Србе ливањског подручја, нажалост, није мимоишла страдалничка трагедија. Попис цивила побијених лета 1941. године, према подацима које је сакупио Мићо Радета (почивши), објављен је у прилогу књиге Буда Симоновића *Огњена Марија ливањска*.

Удружење је у своје сталне задатке уврстило израду пописа свих српских жртава 20. века (са подручја Ливна), по ратним догађајима, по свим категоријама (цивили, војници, заробљеници), као и политичких жртава и логораша. Ово подразумева и перманентно поређење докумената и извора са именима жртава и кориговање спискова.

У циљу реализације овог задатка Удружење је, до краја 2013. године ступило у контакт са Институтом за истраживање српских жртава 20. века из Београда, Музејом жртава геноцида из Београда, Архивом Републике Српске из Бања Луке, а ради стручне консултације, увида у расположиве базе података, као и координације рада уколико сличан пројекат буде проширен и подржан од стране Републике Србије и Републике Српске, имајући у виду ранију иницијативе Музеја жртава геноцида.

До сада Удружење поседује следеће:

- за Први светски рат-добровољци солунци - непотпуни спискови за поједина села са подручја Ливна;
- за Други светски рат – цивилне жртве - списак Миће Радете; списак Музеја жртава геноцида; списак Савеза бораца Ливна сачињен 1967. године; списак страдалих житеља села Челебић, Бојмунти и Радановци који је сачинио Лука Црногорац шездесетих година;
- за Други светски рат - војници/партизани - неформали списак страдалих у Трећој непријатељској офанзиви на Сутјесци;
- за рат 1992-1995 – цивили – списак је сачињен у сарадњи са члановима из Бања Луке и институцијама Републике Српске;
- за рат 1992-1995-војници – списак је сачињен у сарадњи са члановима из Бања Луке и институцијама Републике Српске.

На жалост, и овде морамо констатовати да је слаб одзив чланства и потомака страдалих, а без њиховог учешће и пружања података о страдалима у њиховом окружењу и према њиховим сазнањима, тешко да овај задатак Удружења може бити успешно бастављен.

Бројна страдања наметнула су и потребу установљавање својеврсног календара (што прецизнији период појединачног догађаја) и атласа (тачно лоцирање сваког стратишта) страдања Срба. Ова акција захтева рад са већим бројем појединаца и/или удружења који би радили на истом задатку нарочито за подручја суседних општина: Купрес, Дувно, Гламоч и Грахово.

Стратишта цивила побијених лета 1941. године су позната, али је неопходно пронаћи их (неке јаме се налазе и планини, на тешко приступачном, зараслом терену), обележити, поставити споменик или крст. Ова активност подразумева и обнову порушених споменика и обележија. О резултатима које смо на том пољу постигли, већ је било речи, а преостаје још доста посла. Овде још једино напомињемо да су чланови Удружења ОМЛ и УГ Јадовно 1941, 2019. године, над јамом Равни Долац, на Динари, као и над јамом Бикишом 2021. године, поставили крст, а опело је служио о.Предраг Црепуља. Нека стратишта су обележена на електронским мапама.

СРБИ У ОПШТИНИ ЛИВНО

Једна од области деловања у оквиру циљева постављених Статутом и другим актима Удружења ОМЛ, односи се и на пружање помоћи српском становништву Ливањског поља које на том подручју опстаје и то у тешким условима, нарочито када је реч о селима.

Након грађанског рата на подручју бивше Југославије многе српске породице су протеране и расељене, а њихова имовина узурпирана или уништена деломично или потпуно. Првих година након рата у новонасталим државама формиране су институције и законодавства без чијег дефинисања није било могуће у правним оквирима регулисати питања имовине и повратка. Обзиром да је реч о личним правима и њиховом остварењу личним или ангажовањем стручних и лиценцираних лица (Удружење их нема), једина могућа улога Удружења на том пољу је на прикупљању и пружању тачних информација и упутстава административне природе.

У овим активностима Удружење је себи поставило задатак прикупљања информација о могућностима, начину и роковима реализације права на обнову кућа, према јавно објављеним позивима надлежних државних тела. Позиви и формулари објављивани су на интернет страници Удружења са додатним упутствима о начину њиховог попуњавања и предаје. Такође, Удружење је организовало и састанке информативног карактера (Сурчин 30. јануара 2013. године) и пратило објаву резултата конкурса о чему је такође упознавало чланство.

Покушај Удружења да формира Фонд за опстанак из кога би, макар симболично биле подржане повратничке породице у развијању делатности која ће им обезбедити опстанак, није наишао на одзив чланства. Ипак, из средстава чланарине, а по одлукама Управног одбора, свака српска породица са новорођеним дететом на подручју четири СПЦО дарована је од стране Удружења са по 100 евра, а шесточлана повратничка породица Вулић из Врбице, помогнута је куповином музике за мужу крава и кухињског шпорета на дрва.

Такође, Удружење је у више наврата помогло деци уплатом чланарине за спортске тренинге, а децу која су на такмичењима освојила медаље наградило је симболичном новчаном сумом. Петра Ждеро и Стефан Ђурица су у више наврата, на првенству Федерације БиХ освајали медаље на такмичењима у теквонду и проглашавани најбољим кадетима и млађим кадетима, а Давид Ковачић је у 2016. години проглашен најбољим учеником основних школа ХБЖ/Кантона 10, под покровитељством Федералног министарства образовања и знаности.

Стање инфраструктуре на подручју Ливањског поља, нарочито српских села Доњег поља, веома је лоше, чак неприхватљиво за живот 21. века, како за становништво које је тамо стално настањено, тако и за власнике имовине који имају пребивалиште ван Ливањског поља.

Удружење је учествовало у апелима за инфраструктурно уређење, али се и активно ангажовало у одређеним случајевима (брана у Врбици, асфалтирање пута до врбичке цркве, електрификација Прова и Чапразлија исл).

Пратећи све догађаје који се тичу живота Срба у општини Ливно и преносом вести, настојимо, у оквиру својих ингеренција и могућности помоћи локалном становништву. У том смислу смо обавештавали чланство о Попису становништва, одржавању избора, начинима могућег гласања, уређењу катастарских књига уз постицај да се регулише власнички статус имовине, постицали на пријављивање за држављанство у прибављање личних докумената од институција БиХ исл, а све у

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

уверењу да на такав, активан начин расељени ливањски Срби могу помоћи онима који живе на подручју општине Ливно.

У оквиру ове подгрупе активности, пренесимо и вест да су постављени делови електормреже за села Чапразлије и Прово, те да повратничка домаћинства у тим насељима од 2022. године, имају електричну енергију, после више од две деценије обећавања.

ОДНОСИ СА ДРУГИМА

У току деценије свога рада Удружење ОМЛ је развило бројне контакте и добре односе са удружењима сличне програмске садржине, као и државним институцијама и органима.

Свој осећај за туђе невоље исказало доприносима у складу са могућности (као што је био допринос за поплављене у Републици Србији и Републици Српској, новчана помоћи пострадалим у земљотресу у Глини путем Парохије глирске) или објавом апела за помоћ (као што је била акција обнове библиотечног фонда обреновачке основне школе „Јован Јовановић Змај“, чији је комплетни фонд књига уништен поплавама).

Такође, потписан је Протокол и приступљено је чланству организације *Сабрање*, која је замишљена да окупи удружења из Републике Србије и Републике Српске чија је програмска оријентација неговање сећања на жртве рата. Рад Сабрања је последњих година замро.

Добру сарадњу и колегијлане односе Удружење је успоставило са ЗУ Ливњана и Граховљана из Бачког Јарка, УГ Јадовно 1941 из Бања Луке, СНД Пребиловци из Београда, Коалицијом избегличких удружења, Савезом крајишких удружења, Удружењем Дрварчана, Удружењем Граховљака, Београд, Удружењем “Видовдан” из Сирига и другим.

Од државних органа и институција поменимо: Министарство спољних послова Србије; Покрајински секретаријат за привреду, запошљавање и равноправност полова, Нови Сад; Фонд за избегла и расељена лица АП Војводине; Покрајинску штампарију, Нови Сад; СО Сурчин; Представништво Републике Српске у Београду; Музеј жртава геноцида, Београд; Музеј Републике Српске, Бања Лука итд.

Председник Општине Сурчин примио представнике Удружења ОМЛ

На иницијативу Миодраг Линта, народног посланика и председника Одбора Скупштине Србије за сарадњу са Србима у региону, почетком октобра 2017. године, председник Градске општине Сурчин, Стеван Шуша, примио је председника Удружења ОМЛ, Николу Петровића, као и чланове Тодора Бошковића и Владу Маљковића. Састанку су присуствовали и функционери пореклом из Ливањског поља, Предраг Барош и Десанка Покрајац. Председник Удружења упознао господина Стевана Шушу са радом и даљим плановима Удружења и добио уверавања о подршци СО Сурчин у оквиру овлашћења општинске управе. Господин Шуша је нагласио посебно задовољство што такво удружење, чији систем рада може послужити другима за пример, делује баш на подручју општине на чијем је челу.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Представници Удружења ОМЛ у Представништву РС у Београду

Са шефом Представништва РС у Београду, господином Млађаном Цицковићем, чланови УО Удружења имали су више састанака. Последњи у низу одржан је 15. новембра 2022. године, у просторијама Представништва РС. Поред г-дина Цицковића, састанку је присуствовала и Ања Вукелић, задужена за сарадњу са невладиним сектором, а са стране Удружења Никола Петровић, председник и Горданом Достанић, председник УО. Представници Удружења ОМЛ укратко су представили рад Удружења у претходних 10 година, као и најновије активности и даље планове и, при том, господину Цицковићу уручили Захвалницу, за подршку и помоћ исказану у претходном периоду. Са своје стране, г-дин Цицковић је изнео планове Представништва који се односе на сарадњу са невладиним сектором и постигнут је и договор о конкретним начинима поступања и сарадње између Представништва РС и Удружења ОМЛ у будућем периоду.

ЗАКЉУЧАК

На претходним страницама приказали смо наш рад претходних 10 година, укључујући и последња три месеца 2022. године. Без прећуткивања нереализованих задатака, али и без лажне скромности, представили смо све оно што смо знали и могли да учинимо. Свесни смо да увек може боље и више. Прилика је да се у наредних десет година исправи погрешно и уради пропуштено, јер посла има још много за свакога ко жели да део свог времена и пажње посвети свом завичају, било да је реч о његовој прошлости, људима, споменицима... Да се не заваљамо, тај рад узима доста пажње, тражи време које се одваја од забаве и породице, тражи одлазак на терен, тражи ноћне сате, нерасположење због неиспуњених договора и неизвршених замисли, тражи и личне издатке, али за све то следи награда неизмерног задовољства и пуног срца када се одува прашина заборава и сине новом лепотом неки порушени споменик или из траве „прогледа“ прадеинин гроб...

И, да, што не рећи да смо са поносом примили Орден Новомученика бихаћко-петровачких, који нам је, као вредну награду за рад, уручио наш владика Сергије. И то је награда за несебичан рад претходних година.

Верујемо у дуг активан живот Удружења, у младе снаге које ће донети нове идеје, нови ентузијазам и вољу за нове пројекте. И пуним срцем очекујемо умножене српске куће у нашим селима, пуне цркве верника покошене српске ливаде у Ливањском пољу и сваке године рађање деце... Морамо веровати и у вери радити. Како радили, тако нам Бог помогао!

Свако вам добро од Господа!

**УПРАВНИ ОДБОР
УДРУЖЕЊА ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА
Гордана Достанић,
Председник Управног одбора, ср**

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

ПРИЛОГ: ФОТО АЛБУМ

Црква и Спомен-костурница у Ливну

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Радови на гробљима:

Споменици и цркве:

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Промоције:

Извештај о раду 2012-2022.

Парастоси, прихватање Часног крста, Дан Св. новомученика ливањских

Срби у Ливну:

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

ПЛАН РАДА ЗА 2023. ГОДИНУ

Проток десет година рада обавезује да се, истим ентузијазмом и снагом, настави са даљим радом, јер је пред нама још доста започетог и недовршеног, као и незапочетог, а важног посла. Дакле, у овој планској години, настављамо са спровођењем активности дефинисаних кроз вишефазно извођење до крајње реализације, тачније са периодом извршења дужим од годину дана, из разлога обимности, као и оскудне финансијске и друге подлоге. Такође, и овај пут у план ће бити уврштени и пројекти који имају карактер сталних активности.

Реализација планираних активности одвијаће се у складу са реалним околностима и то на следећим пословима:

○ Оснивање подружница и сеоских одбора

Ова активност биће предузета само ако се покаже потреба и захтев расељених ливањских Срба да се на одређеној локацији оснује подружница, било да је реч о Србији, Републици Српској или иностранству, односно сеоски одбор на нивоу села чији некадашњи житељи и њихови потомци искажу интерес за таквим обликом организовања, а нарочито при реализацији послова везаних за одређено село и његове житеље.

Рок: континуирано

Координатори: Управни одбор

○ Санација и завршетак Спомен-капеле (костурнице) у Ливну

Фаза овог обимног, вишегодишњег пројекта, планирана за 2023. годину, подразумева радове на сређивању унутрашњости, што подразумева постављање стаклених изложбених витрина, као и својеврсне зидне документационе поставке исл.

Рок: 2023.година

Координатори: Милош Дамњановић и Бранко Лаганин

○ Санација цркве Успења Пресвете Богородице у Ливну

За 2023. годину планирају се радови на уређењу порте (санација оградних зидова, хортикултурни радови, уређење дела око горње капије порте исл), обезбеђење цркве (аларм или видео надзор), као и даље уређење унутрашњости (израда нових делова мобилијара). Такође, у плану је и израда витрина за црквену библиотеку, попис библиотечког фонда са посебном пажњом према старим богослужбеним и црквеним књигама, а сагледаће се и потреба и могућност рестаурације важних књига, као и скенирање селектованог материјала.

Рок: континуирано

Координатор: Милош Дамњановић, Гордана Достанић

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

○ Обнова других цркава и сређивање гробаља

• *Обнова цркве и сређивање гробаља у Голињеву*

За ову планску годину предвиђено је одржавање гробаља и црквишта, прикупљање средстава за: поплочавање пода, израда плафона, израда и постављање иконостаса и часне трпезе, набавка палионице за свеће, бетонирање стаза око цркве, а све уз проналажење начина за успостављање контаката са потомцима Голињевљана.

Рок: континуирано

Координатор: Милош Дамњановић и Синиша Јагодић

• *Спомен гробље на Барјаку и ограђивање православног гробаља у Челебићу*

У фазној реализацији овог пројекта за 2023. годину планирају се радови који подразумевају израду и поставку плоче са поименичним списком страдалих и то на страни споменика окренутој ка унутрашњости гробаља. Такође, сагледаће се могућности изградње гробљанске капеле на православном гробљу, што ће се, такође, изводити фазно.

Рок: до краја 2023.

Координатор: Одбор села Челебић

• *Ограђивање гробаља у Губеру*

У 2023. години планира се постављање окапница дуж целе оgrade.

Рок: током 2023.

Координатор: Одбор села Губер

• *Уређење православних гробаља на подручју Ливна*

Када је реч о православним гробљима у селима на подручју Ливна, наставиће се са успостављањем контакта са некадашњим житељима села и њиховим потомцима, а у циљу постизања договора и прикупљања средстава за кошење гробаља и подизање или поправку оgrade и сл.

Рок: континуирано

Координатори: председници сеоских одбора

• *Црква и парохијски дом у Врбици*

Радови на цркви у Врбици односе се на набавку и постављање уређаја за звоно.

У намери прилагођавања парохијског дома у Врбици потребама коначишта, потребно је извршити замену дрвене ПВЦ столаријом, поставити ламинат преко постојећег пода, глетовати и окречити унутрашње зидове. Такође, у наредном периоду потребно је уредити разрешити односе са СО Ливно и предузећем Ливно путеви у вези са асфалтирањем путног прилаза цркви у дужини од 150м.

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Рок: континуирано

Координатори: Никола Петровић, Сава Шуња

Обележавање масовних стратишта и обнова споменика

Реализација ове активности подразумева израду документа који садржи:

- ✓ попис масовних стратишта и споменика;
- ✓ детаљан опис обележија-споменика из ранијег периода (пре рата деведесетих);
- ✓ тренутно стање обележија-споменика;
- ✓ могућност приступа стратишту.

За неки од наведених садржаја у великој мери је прибављен материјал. Након израде документа приступиће се изради детаљног плана и начина реконструкције обележија/споменика и редослед израде, као и начин постављања путоказа. Такође, Удружење ће активно радити на пројекту УГ Јадовно 1941 којим се лоцирају стратишта српског народа на електронској мапи.

Рок: континуирано

Координатор: Управни одбор

○ **Обнова споменика у Чапразлијама**

Обнова споменика страдалим Србима села Чапразлије, чија тела су бачена у јаму Самогред, а након 25 година пренета у гробницу над којом је подигнут споменик, који је током грађанског рата 90-тих срушен, подразумева: дефинисање изгледа споменика, као и израду пројекта и израду и постављање споменика. Задатак ће бити реализован фазно. У 2023. години, приступиће се изради потребне документације за обнову споменика.

Рок: 2023. година

Координатор: Никола Ђуран

○ **Сећање на страдале Србе Ливањског поља 1941. године**

Овај задатак се састоји од више скупова активности, што подразумева:

- ***Обележавање Дана свештеномученика и новомученика ливањских у местима са концентрацијом ливањских Срба***

Удружење ОМЛ стараће се о адекватном обавештавању јавности о месту и времену и начину обележавања 30. јула, Дана свештеномученика и новомученика ливањских.

Рок: јули 2023.

Координатор: о.Предраг Црепуља, о.Мирко Јамација и о.Жељко Ђурица

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

○ Изложба и други јавни наступи

Организацијом тематских трибина и јавних наступа Удружење има намеру да обележи годишњице од значаја за живот и културу српског православног становништва са подручија Ливна, као и промоцију књига са тематиком из живота Срба Ливањског поља.

- *Организација изложбе “Срби Ливањског поља – трајање кроз векове”*

У 2023. години Удружење ће наставити са приказивањем изложбе у више градова Србије и земаља региона.

Рок: током 2023.

Координатор: Управни одбор

○ Формирање база података и архива Удружења

Ова активност је континуираног карактера, а у поступку њене реализације је неопходно успоставити контакте са појединцима, али и институцијама (архиви, музеји, институти исл.) Србије, Српске и Федерације БиХ, у циљу сагледавања грађе коју те институције поседују, као и прибављања стучних савета о дефинисању грађе, начину њеног прикупљања, архивирања исл. Такође, пожељно је хармонизовати деловање Удружења са другим удружењима грађана са подручија од Ливна до Грахова која имају у плану (или су предузела) сличне активности. Ова активност реализоваће се израдом више различитих база података, као:

- *расељених Ливњака и потомака*

За израду ове базе података активираће се стручњаци који ће предложити начин решења адекватан потребама Удружења.

Рок: до краја 2023.

Координатор: Управни одбор

- *страдалих ливњских Срба у ратовима у 20. веку (по категоријама: војници, цивили, заробљеници...) и стратиштима*

Рок: континуирано

Координатор: Александар Радета

- *етнографке и етнолошке баштине*

Ова база подразумева сакупљање предмета и рукотворина и или њихових фотографија, опис начина употребе и израде, као и записивање књижевног народног стваралаштва, опис музичких инструмената и снимак музичког стваралаштва исл.

Рок: континуирано

Координатори: о.Жељко Ђурица и Јасна Вујчић

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

- *архив Удружења*

Формирање архива Удружења је дугорочан посао, који започиње прикупљањем оригиналних, скенираних или копираних докумената, записа, фотографија и сл. историјског и демографског карактера везаних за живот Срба са подручја од Ливна до Грахова. У оквиру ових послова извршиће се и скенирање и фотокопирање црквених матичних књига.

Рок: континуирано

Координатори: Управни одбор

- **Иновирање појединих страница званичне интернет странице Удружења**

Имајући у виду да је сајт Удружења израђен и његов садржај попуњен, сем дела „Вести“ и „Пројекти“, углавном у првој и другој години рада Удружења, нужно је поједине његове странице постепено иновирати информацијама које тада нису обухваћене или оним до којих се дошло прикупљањем података о животу ливањских Срба и њихове заоставштине.

За реализацију овог задатка потребно је укључење свих који имају податке о прошлости Ливањског поља, одређеног села, топонимима, легендама исл.

Рок: крај 2023.

Координатори: Гордана Достанић, Милош Дамњановић, сеоских одбори

- **Божихно и васкршње даривање**

Реализација овог задатка обухвата прибављање информација неопходних за утврђивање ажурних података о броју деце старости до 18 година, као и самохраних старачких домаћинстава којима ће Удружење упутити пакете поводом божићних и ускршњих празника.

Рок: 2023.

Координатор: Божана Ковачић и Управни одбор Удружења

- **Евидентирање имовине у власништву Православне црквене општине Лијевно у Ливну (парохије у Ливањском пољу)**

Овај задатак, који се преноси у потпуности из планова од 2015. године, подразумева дефинисање начина пописа имовине парохија на подручју Ливна према историји власништва парцеле (почетно стање на дан 1.12.1914; евиденција конфисковане имовине; пријава за реституцију исл), дефинисање институција и појединаца, стручних сарадника на пројекту, предрачун трошкова исл.

Рок: континуирано

Координатор: Управни одбор

Извештај о раду 2012-2022.

УДРУЖЕЊЕ ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

○ Информисање и административно правна помоћ за питања повратка и регулисања имовинско правних односа

За пружање помоћи у погледу административно-правних ствари, регулисања имовинских питања исл, Удружење ће и даље информисати јавност објавом на интернет страници јавних конкурса и позива државних органа, уз, евентуално, одређена формална тумачења.

Рок: континуирано
Координатор: Управни одбор

○ Контакти са локалним и државним органима и институцијама и Српском православном црквом

За побољшање услова живота и остварење других захтева од значаја за повратак расељених Срба, континуирани задатак Удружења односи се на успостављање контаката са органима локалне самоуправе СО Ливно, институцијама Републике Српске и Федерације БиХ, а у смислу регулисања питања од значаја за живот у местима насељеним претежно српским становништвом. Питања од заједничког интереса разматраће се у сарадњи Удружења са СПЦО Лијевно и Епархије БП.

Рок: континуирано
Координатор: Управни одбор

О фазама реализације појединих задатака, као и њиховом коначном завршетку, Управни одбор ће обавештавати чланство и јавност периодичним извештајима и фотографијама путем интернет странице Удружења и електронском поштом, као и Годишњом извештајем на Скупштини. На исти начин, чланство и јавност ће се и даље обавештавати о приложницима и прилозима појединачне активности.

УПРАВНИ ОДБОР
УДРУЖЕЊА ОГЊЕНА МАРИЈА ЛИВАЊСКА

Гордана Достанић,
Председник Управног одбора, ср